

Kulturen i Örebro län under coronapandemin

En kartläggning april 2020 – januari 2021

Huvudrapport

Innehåll

Inledning	5
Om kartläggningen	6
Pandemins påverkan på olika kulturområden.....	7
Scenkonst	7
Film	14
Bild och form	15
Slöjd	18
Litteratur	19
Kulturarv	21
Biblioteksverksamhet	24
Enkät med professionella kulturaktörer	26
De som svarade på enkäten	27
Påverkan på verksamheterna april 2020	28
Påverkan på verksamheterna oktober 2020.....	29
Ekonomisk påverkan	30
Risk för nedläggning.....	32
Utveckling på grund av pandemin	33

Stöd	35
Stödbehov	35
Stöd som har fördelats	36
Nationellt	36
Regionalt	36
Regional främjandeverksamhet i Örebro län	38
Dansfrämjande och professionell dans	38
Teaterfrämjande	38
Främjande inom bild och form	40
Slöjdfrämjande	40
Filmfrämjande	42
Litteraturfrämjande	42
Regional biblioteksverksamhet	43
Amatörmusikfrämjande	43
Amatörteaterfrämjande	45
Den kommunalt finansierade kulturen	47
Bibliotek	48
Kulturskolan	49
Kultur i skolan	50
Övrig kommunal kultur	51
Ekonomi och personal	52
Professionella kulturskapare	53

Kommersiell kultur.....	54
Kulturföreningar.....	54
Kultur genom studieförbund	56
Tankar om framtiden	58
Slutdiskussion	65
Pandemins påverkan på länets kulturella infrastruktur.....	65
Olika sätt att stärka länets kulturella infrastruktur.....	68
Hur Region Örebro län är ett stöd genom sitt kulturuppdrag	69
Verksamhet som är till stöd under pandemin	70
Satsningar 2021 till stöd under och efter pandemin	71
Verksamhet som kan stötta när pandemin är över.....	72
Andra stöd som skulle behövas	72
Viktigt att ta hänsyn till utifrån politiska styrdokument	73
Bilaga 1. Regionalt finansierad kultur i Örebro län	74
Bilaga 2. Stödpaket 2020	75
Bilaga 3 Kulturföreningar och studieförbund.....	77
Enkät svar kulturföreningar	77
Enkät svar studieförbund.....	77

Inledning

Mars 2020 började coronapandemin på allvar förändra det svenska samhället. Kulturen påverkades hårt av den förordning som införs 29 mars om förbud att anordna allmänna sammankomster och offentliga tillställningar med fler än 50 deltagare. Kultur ställs in och flyttas fram. Även en del kulturverksamhet som hade kunnat genomföras säkert, ställs in på grund av oron i samhället. Nya sätt att arrangera verksamhet diskuteras och provas. En strid ström av undersökningar görs av myndigheter och organisationer som försöker få en bild av situationen. Olika stödinsatser på statlig, regional och lokal nivå börjar diskuteras och genomföras.

Det blir en lugnare sommar och tidig höst, med färre smittade och sjuka i covid-19. Det diskuteras om undantag med möjlighet till fler personer i publiken för kulturarrangemang. Restriktionerna om som mest 50 deltagare vid offentliga evenemang kvarstår dock. Under oktober ökar smittspridningen kraftigt och i november införs hårdare restriktioner med som mest åtta personer vid offentliga tillställningar. Invånare uppmanas att undvika fysisk kontakt med andra personer än det egna hushållet. Allt fler kulturverksamheter stänger sina publika verksamheter. Senare i december blir restriktionerna än tydligare med direkta uppmaningar att stänga alla offentliga publika verksamheter.

Dessa faser av pandemin är viktiga utgångspunkter för att på ett övergripande plan förstå förutsättningarna för kulturen i Örebro län 2020. I slutet av mars fattar Region Örebro län beslut om att genomföra en kartläggning om hur pandemin påverkar länets kulturliv. I kartläggningen ingår de kulturområden Region Örebro län ansvarar för genom länets kulturplan och kultursamverkansmodellen samt den kommunala kulturen. Den ideella kulturen kartläggs i en parallell undersökning med fokus på föreningsliv och studieförbund, Se rapport "Coronapandemins påverkan på civilsamhället i Örebro län - En analys av enkäter gjorda under våren och hösten 2020". En kort sammanfattning finns i bilaga 3.

Att beskriva effekterna av en situation som fortfarande pågår är svårt. Det osäkra läget färgar upplevelser och tolkningar både hos de som svarar och de som tolkar. Kartläggningen avslutas januari 2021 då pandemin fortfarande pågår. Rapporten är därför inte en avslutande reflektion över hur coronapandemin påverkade kulturen i länet, utan hur situationen uppfattas när pandemins slut och dess efterverkningar fortfarande är okända.

Om kartläggningen

Huvudsyftet med kartläggningen är att ge svar på hur regionens kulturella infrastruktur påverkas av coronapandemin. Ett delsyfte är att ge underlag om hur Region Örebro län kan stötta kulturlivet och hur resultatet i kartläggningen kan användas i Örebro läns regionala kulturarbete. Kartläggningen består av följande delar:

- Undersökningar och annat skriftligt material från statliga myndigheter och organisationer.
- Telefonintervjuer via Skype (samt kompletterande uppgifter via mejl) med verksamhetsansvariga för regionalt finansierade kulturproducenter¹ (april 2020 – januari 2021).
- Enkät och telefonintervjuer via Skype med kommunala kulturchefer (juni – september 2020).
- Två enkätundersökningar där majoriteten av de svarande är ”fria” kulturskapare/uppdragsanställda och kulturella kreativa näringar² (april och oktober 2020).
- Insamling av skriftliga sammanställningar från regional främjandeverksamhet inom bild och form, dans, film, litteratur, teater och regional biblioteksutveckling (november – december 2020).
- Telefonintervjuer med slöjdekonsulent (november) och med amatörmusikkonsulent samt amatörteaterkonsulent (april).

Frageställningar i kartläggningen är:

- Hur påverkas den kulturella infrastrukturen i länet av coronapandemin?
- Vilka åtgärder skulle stödja den kulturella infrastrukturen under pandemin?

¹ Regionalt finansierade kulturproducenter är ett begrepp som används i rapporten för att även inbegripa kulturarvssektorn. Regionalt finansierade kulturproducenter skapar kultur, till skillnad från den regionalt finansierade främjandeverksamheten. Se bilaga 1 för mer information om vilka aktörer som är regionalt finansierade i Örebro län.

² Med ”fria” kulturskapare menar vi aktörer utan fast offentlig finansiering. Vid insamling av urvalet var syftet att genomföra en bred enkät med kulturskapare och kulturföretag i länet för att få en bild av hur pandemin påverkade de olika kulturområdena. I urvalet finns därför också ett femtontal kulturaktörer som är föreningar med anställda, och/eller som uppbär offentliga bidrag exempelvis föreningsbidrag eller kommunala driftsbidrag. Det gäller exempelvis några biografier i länet. De regionalt finansierade kulturproducenterna ingår inte i undersökningen eftersom de ingår i en annan del av kartläggningen. Anställda frilansare och uppdragsanställda inom dessa verksamheter kan dock ingå.

Pandemins påverkan på olika kulturområden

Denna del av kartläggningen beskriver hur de kulturområden som pekas ut som regionens ansvar inom kultursamverkansmodellen påverkas under pandemin. Vilken effekt har pandemin haft på verksamhet, arbetssätt och ekonomi? Här ingår nationella myndigheter, regionalt finansierade kulturproducenter, länets kulturfrämjande verksamheter, fria professionella kulturskapare och kulturella kreativa näringar i Örebro län³. De regionalt finansierade kulturproducenterna och främjandeverksamheterna har haft möjlighet se över texten och komma med korrigeringar och tillägg i januari 2021.

Scenkonst

Svensk Scenkonst⁴ beskriver på sin webbplats i december 2020 hur scenkonsten i Sverige har påverkats av pandemin:

”Coronakrisen slår med full kraft mot hela scenkonsten. Många verksamheter blöder ekonomiskt på grund av förlorade biljettintäkter och är i behov av snabba ekonomiska stödinsatser för att överleva. Medarbetare och konstnärliga verksamheter drabbas svårt i en redan utsatt bransch. Det finns också en överhängande risk för konkurser, inte minst på den privata sidan. Svensk Scenkonsts medlemsorganisationer, privata och offentligt finansierade, har på kort tid förlorat stora biljettintäkter under coronakrisen. Många har tvingats ställa in sina publika evenemang helt medan ett minskande antal verksamheter fortfarande ger konserter och föreställningar – ofta för en begränsad publik. Hela branschen upplever kraftigt sviktande publikunderlag och försäljningen har avstannat. Teatrar, operahus, danskompanier, orkestrar och andra inom scenkonsten tvingades tidigt under coronakrisen kraftigt minska engagemanget av konstnärlig och teknisk personal som frilansar eller är visstidsanställda. Nästa steg blir sannolikt organisatoriska neddragningar och i förlängningen uppsägningar. /.../ Konsekvenserna kommer att bli så dramatiska att det är nödvändigt med ett riktat ekonomiskt stöd för att branschen ska överleva.

³ Se mer information om de olika delarna i kartläggningen på sida 6.

⁴ Svensk Scenkonst är en bransch- och arbetsgivarorganisation för verksamheter inom professionell scenkonst. De representerar över 100 teatrar, orkestrar, operahus, danskompanier, regionmusikorganisationer, produktionsbolag och andra verksamheter inom den svenska scenkonsten.

De regionalt finansierade producenterna i Örebro län beskriver i slutet av 2020 ett inkomstbortfall på drygt 22 miljoner kronor. Merkostnaderna uppgår till ytterligare drygt 3 miljoner kronor⁵.

Aktörernas egen uppskattning av pandemins påverkan 2020 (uppgifter nov 2020)

<i>Alla siffror i tkr</i>	Merkostnader	Intäkts bortfall	Stöd corona Region Örebro län	Övrigt stöd corona
Länsteatern i Örebro	550	2 100	1256	1 101
Länsmusiken i Örebro	2 595	9 656	1 700	313
Opera på skäret	0	9 200	700	520
Stadra Teater	262	1 243	226	80
Teater Martin Mutter	81	621	125	126
The non existent Center	40	80	40	0
Summa*	3 528	22 279	4 047	2 140

Offentligt finansierad scenkonst i länet drabbas inte av samma akuta kris som privatteatrar och fria aktörer. Detta eftersom det i Örebro län såväl som i övriga landet fattas politiska beslut om att offentliga medel ska fördelas som vanligt under pandemin även om verksamhet och publikantal ser annorlunda ut. Politiska beslut fattas också att 2020 inte ska vara utgångspunkt för fortsatt bidragsgivning.

Att flertalet offentligt finansierade verksamheter i länet inte riskerar nedläggning betyder inte att de är oberörda. Samtliga tappar medel genom inställda föreställningar och minskad publik. Flera ställer om till digital verksamhet men lösningarna kostar extra. Både Länsmusiken i Örebro och Länsteatern i Örebro beskriver att de under 2020 anpassar verksamheterna till en stramare budget. Till exempel anlitas färre uppdragsfinansierade än vanligt. Länsmusiken berättar att de ett vanligt år brukar ha cirka 300 uppdragstagare/uppdragsanställda, men att det är betydligt färre 2020.

De regionalt finansierade aktörerna uttrycker generellt sett en stark oro över uppdragsanställdas och frilansares situation under pandemin. Länets regionalt finansierade aktörer betalar i största möjliga mån dem som redan har kontrakterats, men problemet är att nya uppdrag uteblir i den omfattning som brukar tillhöra det normala. The non existent Center konstaterar:

Frilansare har det inte bra! Flera kollegor har slutat och hoppat på utbildningar av helt andra slag. Krisstödet ger inte det man har förlorat och alla får inte krisstöd. Jag tror att vi kommer att se långvariga ekonomiska konsekvenser av pandemin. När man genomför konserter har man tekniker och olika

⁵ Tabellen visar inte helheten vad gäller kostnader och inkomster och inte heller de slutgiltiga siffrorna för 2020. Exakta uppgifter lämnas av aktörerna i slutredovisningar i början av 2021.

uthyrningsfirmor. De går i konkurs nu. Fortsätter det i vår (2021) finns inte många sådana firmor kvar. Så ser det ut, tekniker byter till andra tjänster. Teaterfolk byter också bana eller tittar på det. Om man inte har en annan stadig inkomst att leva på så länge. Jag har danskollegor som har jobbat internationellt de senaste tio åren som nu ställer om och pluggar till något helt annat. Det finns generellt ett svagt skyddsnät för konstnärer och det blir inte bättre av det här. De flesta är egna företagare och har inte rätt till A-kassa. Många kreativa kan hanka sig fram för att de har låg standard. De kan vara på mycket hög konstnärlig nivå och ha lagt ned mycket slit så de vill inte sluta eller kan inte sluta. /.../ Man borde kanske pausa all kulturverksamhet och ställa om och istället för produktionspengar genomföra residens för konstnärer, fria residens. I Tyskland får alla som är professionella kulturskapare en klumpsumma utan att ansöka. I Norge har man också fått stöd.

En annan följd av pandemin handlar om en stark digital utveckling. Svensk Scenkonst skriver på sin webb:

Scenkonsten försöker göra anpassningar till det rådande läget genom att sända digitalt där det är möjligt. Svensk Scenkonst har de senaste dagarna tecknat tillfälliga upphovsrättsavtal med Teaterförbundet för scen och film och Dramatikerförbundet som underlättar detta. Digitala sändningar ger inga intäkter men är ändå viktiga för att publiken ska få del av scenkonst i en tid när många salonger är stängda.

Även inom scenkonsten i Örebro län är den digitala utvecklingen tydlig. Länsmusiken i Örebro beskriver i slutet av april 2020:

Corona tvingar oss att arbeta mer digitalt så vi utvecklar den sidan. Vi har jobbat med mindre ensembler och mindre konserter som har livestreamats. Det handlar både om slow-TV där det som sker, sker, men också om regelrätta konserter. På Facebook hade länsmusiken 7510 videovisningar på en vecka i april. Det visas även via Youtube. Det är bra kvalitet och resultat för att ha gjorts i all hast. Vi har anställt en tekniker som vi brukar arbeta med, som har gjort filmmix med tre kameror, så att det blir lite mer liv. Digitala sändningar fortsätter under våren i det nationella projektet "Se oss live". Då ska man även göra en timmes konsert med hela orkestern glest placerad.

Även Länsteatern i Örebro satsar på digital utveckling genom möjlighet att se filmade föreställningar som komplement till ordinarie föreställningar och Stadra Teater producerar flera korta Youtubeklipp.

Samtidigt som detta pågår finns många funderingar kring vad digitalisering av scenkonst innebär. Det ställs frågor om upphovsrätt och möjligheten att ta betalt. En annan fråga är hur det påverkar kvaliteten och mötet som sker med en fysisk publik. Teater Martin Mutter konstaterar att ”*det är en sak att filma av och en annan att göra något mer konstnärligt med film.*” Länsteatern i Örebro säger i april:

Scenkonsten är ett av de områden som drabbats hårdast av pandemin, därför har diskussionen om digitaliserad scenkonst aktualiserats. Vi har varit återhållsamma vad gäller digitalt arbete. Vi har lagt ut saker på sociala medier i form av readings, men vi har inte dragit igång ett digitaliseringsarbete i övrigt. Vi är inte emot att digitalisera, men frågan om vad som händer sen väcks. Till en början tänkte vi att ”Teatern är mötet”, men nu funderar vi... Om man gör det här med digitaliseringen bra, når vi kanske personer vi idag inte når. I så fall fyller den ett syfte och kan berika verksamheten långsiktigt. Vi tittar på ett utvecklingsprojekt tillsammans med universitetet. Hur kan digitaliseringen bli ett viktigt/riktigt komplement som är långsiktigt?

En annan del av utvecklingen inom scenkonsten under pandemin är mer verksamhet utomhus i mindre sammanhang. Länsteatern genomför Skrönor på teatertrappan. Musiker från länsmusiken spelar utanför äldreboenden och utomhus för barn och unga.

Nedan beskrivs utvecklingen inom respektive scenkonstområde.

Teater

Inom teatern finns institutioner som till stor del finansieras med statliga, regionala och/eller kommunala medel. På nationell nivå finns till exempel Dramaten och Riksteatern. I Örebro län är Länsteatern i Örebro den regionala teaterinstitutionen. Även Stadra Teater och Teater Martin Mutter finansieras delvis genom statliga, regionala och kommunala medel. Samtliga har ställt in delar av sin verksamhet under året. Länsteatern och Teater Martin Mutter har delvis kunnat arbeta vidare med en mindre publik och olika anpassningar för exempelvis förskola/skola. Stadra Teater tvingades efter noggrant övervägande ställa in sin årliga sommarföreställning inte minst på grund av att de till stor del har en äldre publik.

Privatteatrar, fria grupper och uppdragsanställda har drabbats hårdare eftersom deras vanliga inkomstmöjligheter till stor del försvann. De som har egna lokaler behöver medel till fasta kostnader, uppdragsanställda har svårt att försörja sig och de som brukar turnera har inte längre den möjligheten. Nedan följer kommentarer från den enkätundersökning som genomfördes i Örebro län i oktober (se mer info not 1):

Fem skådespelare, två administratörer, åtta feriepraktikanter, en regissör, en scenograf, en ljud och ljus, var människor som gick miste om jobb och ersättning från oss. (Privat teater)

Det är mycket extra arbete kring att samtala om rådande situation gällande publikantal och mottagande av publik, samt hur workshops ska utföras säkert. Jag upplever en stor kunskapslucka hos många arrangörer om hur de ska förhålla sig till restriktionerna. Många väljer att bara ställa in istället, vilket är en negativ respons för oss som frilansar. Våra jobb tas bort fastän vi kunde reflektera över nya strategier istället. (Uppdragsanställd)

Jag fick tyvärr covid-19 och det har påverkat mig och gör än idag. /.../ Även om de börjat avta mer och mer. /.../ Jag förlorade också mina frilansuppdrag, filmningsdagar med mera som jag hade bokat in och mycket lön. Jag var sjuk i nästan 2-3 veckor. (Uppdragsanställd)

Vi på teatern började snabbt (dagen efter) arbeta fram sätt att nå ut till barnen ändå. Genom att spela in poddar, öppna upp föreställningar på webben. Men vi var påverkade, jag upplevde en stress. (Skådespelare)

Jag har startat upp min teater igen från oktober. Dock med endast arton personer i publiken. Men hellre spela än att vara arbetslös. (Privat teater/skådespelare)

Riksteatern och dess ideella lokala teaterföreningar arrangerar en stor del av den professionella teatern i landet och länet. De lokala riksteaterföreningarna i Örebro län har efter mars haft svårt att genomföra sin verksamhet som planerat och mycket verksamhet har ställts in eller anpassats till mindre publik. Det finns oro för att de lokala föreningarna tappar energi och publik och får svårt att komma igång igen om pandemin pågår länge. Lokalhållare som till exempel bygdegårdar, Folkets husföreningar och hembygdsföreningar är viktiga för kulturen i länet och inte minst för att teatern ska nå ut i hela länet. De äger sina lokaler och är beroende av intäkter för att gå runt.

Musik

Länsmusiken i Örebro är länets regionala kulturinstitution inom musik. Även Opera på Skäret är till viss del offentligt finansierad, men också till sjuttio procent egenfinansierad. Dessa två aktörer har det största inkomstbortfallet bland de statligt och regionalt finansierade aktörerna i Örebro län. Opera på Skäret upplever även risk för nedläggning på grund av pandemin eftersom de i hög grad är egenfinansierade. De har dessutom redan före pandemin haft problem med likviditet.

Coronapandemin är generellt sett mycket utmanande för musikbranschen. Genom de restriktioner som finns kring publikantal förlorar branschen en stor inkomstkälla i

livemusiken. Flera musikaktörer menar att deras bransch har drabbats hårdare än andra. Det framkommer under sommaren i ett öppet brev till kultur- och justitieministern som 173 musiker, scenarbetare och artister skriver under. Där ifrågasätts bland annat förordningen om sammankomster på maximalt 50 personer. I det krisstöd för inkomstbortfall på 400 miljoner som Statens kulturråd fördelar i slutet av 2020 står musiken för 70 procent av ansökningarna.

Nedan följer kommentarer från enkäten som besvarades i oktober 2020 av bland annat uppdragsanställda musiker⁶:

Jag jobbar som musiker, 98% av alla spelningar är inställda.

Minskad mängd konserter och kulturella uppdrag. Jag har sammantaget kunnat genomföra och fakturera ett rimligt antal uppdrag på faktura men uppdrag hos institutioner likt orkestrar har varit extremt begränsad under året och möjligheten att planera verksamhet har också varit minimal.

Från att i många år arbetat och försörjt mig heltid som frilansmusiker har jag sedan 14 mars endast haft tio arbetsdagar.

Gränsen på max 50 personer inom kulturevenemang har i stort sett omöjliggjort lönsamhet i verksamheten som livemusiker. De inkomster jag har i år kommer nästan bara från musikproduktion.

Kompetensen att utöva sitt yrke blir synnerligen utsatt när så många speltillfällen försvinner. Att under tiden försöka hitta en annan försörjning innebär ett stort risktagande då spelform på hög nivå är en färskvara och man vill inte "missa tåget" när väl kulturscenerna öppnas.

Opera på Skäret berättar också:

Frilansande musiker och sångare blev utan arbete 2020 på grund av att Opera på Skäret inte spelade. Det handlar om 38 musiker, 12 solister, samt tekniker som gick miste om sina gager.

I likhet med teatern har musikbranschen livesänt vissa evenemang och möjliggjort för sin publik att streama konserter. Live at Heart, en årlig festival med fokus på musikbranschen, genomförde exempelvis sjuttio konserter, femton seminarier och en internationell kortfilmsfestival, utan publik, streamat med cirka 45 000 visningar.

⁶ Se mer information om enkätundersökningen på sida 26.

En pågående forskningsstudie vid Karlstad Universitet⁷ visar i preliminära resultat att det för att hantera hur musikbranschen har påverkats av pandemin, behövs mer stöd men också en förändrad syn på populärmusikens roll som kulturform. Något som även behövs enligt studien är kompetenshöjande insatser, exempelvis hur man arbetar digitalt. Studien bygger bland annat på en enkät med cirka sjuttio aktörer från musikbranschen.

Dans

Dansområdet har som övrig scenkonst drabbats hårt av coronapandemin och många danskonstnärer och fria grupper kämpar för sin överlevnad. Eftersom dansen redan har en svag infrastruktur även nationellt och mestadels består av frilansande utövare med osäkra anställningar är läget extra kännbart. Det fåtal danskonstnärer, koreografer och arrangörer som finns i Örebro län har drabbats av inställda föreställningar, och svårighet att planera och boka turnéer. Nedan ges exempel:⁸

Jag jobbar i positionen som frilansande danskonstnär och mina workshops ställdes in utan samtal med mig om hur vi kunde omforma klasserna. Detta gjorde att mina arvoden försvann. Eftersom jag skapar dansföreställningar och säljer/presenterar är det i nuläget svårt att övertyga olika scener och skolor att bjuda in, för de vet inte hur de ska förhålla sig till covid-19 restriktionerna.

2020 planerade jag att satsa mera på min egen verksamhet som dansare och koreograf. Men pandemin förändrade allt: trots stöd från Lindesberg kommun och Region Örebro län, fick jag ställa in eller skjuta på flera planerade projekt. Detta resulterade i en tydligt minskad omsättning jämfört med min planering. Men först och främst är det den gemensamma live-upplevelsen med kursdeltagare och publik som fattas mest.

Internationella artister som skulle medverka i festivalen var tvungna att avböja då de behöver sitta i karantän efter sin vistelse i Sverige. Publikantalet kommer detta år vara mindre för att kunna hålla distans.

Undervisning inom dans på människors fria tid påverkades också under våren med minskat elevunderlag och minskat kursutbud och några av de privata dansskolorna har under året upplevt en mycket negativ ekonomisk påverkan.

Vår verksamhet är i princip död efter den tionde mars. Det går inte att dansa med social distans.

⁷ Studien är en del av projektet MECO med stöd från Interreg Sverige-Norge, EU, Hedmark fylkeskommune, Arvika kommun och Region Värmland.

⁸ Se fotnot 1.

Region Örebro läns planerade dansresidens i olika kommuner har kunnat genomföras med förändringar i datum och upplägg.

Film

Coronapandemin har påverkat filmområdet både vad gäller biografvisning och inhemsk filmproduktion.

Efter novembers skärpta riktlinjer för allmänna sammankomster stängde landets största biografkedja Filmstaden all sin verksamhet. Detsamma gäller de allra flesta av landets övriga biografier. Fram till dess bedrevs biografernas verksamhet enligt begränsningen femtio besökare, vilket har inneburit minskade intäkter. Nationella visningsaktörer har därmed stora ekonomiska bekymmer. Endast ett fåtal biografier har dock hittills stängt sin verksamhet. Ekonomiska rapporter från sex av Örebro läns biografier visar förluster på mellan 36 och 76 procent jämfört med samma åttamånadersperiod (mars-oktober) 2019. Den genomsnittliga förlusten är 60%. En av länets biografier uppger⁹:

Filmerna (premiärerna) har försenats och flyttats till 2021 Folk vågar inte gå (på bio) på grund av restriktioner och rädslan att bli smittade Vi får inte ta in så mycket folk som vi behöver.

Publikdragande premiärer har skjutits upp, och många titlar går direkt till streamingtjänster. December är normalt sett biobranschens mest inkomstbringande period. Alarmerande är att en av årets största och mest efterlängtade juldagspremiärer flyttas från biograf till en större streamingaktör. Det skapar oro för flytt till streamingtjänster och hemmavisning av film genom förändrade konsumtionsmönster hos biopubliken. Det kan bli svårt att locka tillbaka biopubliken efter pandemin.

Många nationella filmproduktioner är pausade och inställda med enorma kostnader som följd. Svensk film har redan generellt sett lägre publiksiffror jämfört med internationella titlar. Risken är att den svenska filmproduktionen påverkas så starkt att det inte finns svenska produktioner att visa när pandemin är över. I Örebro län visar filmaktörerna i den genomförda enkätundersökningen¹⁰ förluster på över femtio procent 2020 jämfört med 2019. Förlusterna härleds till förlorade beställningsuppdrag från näringsliv, TV samt egna produktioner som har tvingats skjutas upp på grund av smittorisk.

⁹ Kommentarererna är en del av den enkätundersökning som genomfördes med fria professionella kulturskapare och kulturföretag i länet i oktober 2020. Se mer information på sida 26.

¹⁰ Se mer information om enkätundersökningen på sida 26.

Nedan följer kommentarer från aktörer i länet¹¹:

TV-bolag beställer inte filmer under 2020. Företag efterfrågar inte beställningsfilm. Den film som vi hade finansierad gick inte att göra på grund av smittorisken och ska istället göras 2022.

Spelfilmproduktion är personalkrävande med många funktioner och ofta i små utrymmen tätt tillsamman vilket gör det näst intill omöjligt att hålla restriktioner och avstånd. Det är mindre problematiskt vid dokumentära produktioner med färre inblandade.

Vi har kunnat arbeta med att filma av föreställningar av till exempel länsmusiken och länsteatern vilket har gett oss några nya jobb. Dock har de på intet sätt kunnat kompensera de produktioner vi hade planerat för under 2020.

De striktare riktlinjerna i november har ytterligare försvårat situationen. Flera aktörer är ensamföretagare och/eller delägare i sina egna verksamheter vilket innebär att de inte har kunnat dra nytta av regeringens paket för att permittera anställda.

Bild och form

Konstinstitutioner, gallerier och andra utställningsplatser i Sverige har i perioder under året haft stängt för besökare och utställningar och arrangemang har ställts in eller flyttats fram. Även konstrundor och konstmässor har ställts in eller genomförts digitalt. Stödåtgärder till småföretagare har varit till stöd för gallerister och räddat flera verksamheter i landet. Hyreslättnader och permitteringsmöjligheter har också varit avgörande för flera gallerier.

Under våren stängdes flera utställningsplatser i Örebro län för att öppna igen under eller efter sommaren. Flera utställningsarrangörer genomförde utställningar med anpassad verksamhet under hösten fram till början av november, då de striktare restriktionerna infördes. Arrangörerna har ofta valt att inte ha invigning vid vernissage av sina utställningar, för att få en spridning av besökare. Några har också genomfört utomhusutställningar. Under november-december arbetade fler än tidigare med ”fönsterutställningar”.

I länet drivs flera utställningsplatser helt eller delvis med offentliga medel, vilket ger en viss trygghet. Konstfrämjandet Bergslagen som är en av de större konstaktörerna i länet genomförde flera korta så kallade ”fönsterutställningar” när galleriet var stängt under våren. Konstfrämjandet har också under hösten genomfört livesändningar på Facebook eller andra sociala medier för att visa utställningar. Örebro konsthall som är

¹¹ Se not 10

länets största konsthall har försökt att inte flytta fram sina utställningar. När de har haft stängt har de anpassat hängning så att det går att ta del av utställningen genom fönster. Konsthallen har även genomfört verksamhet digitalt, bland annat för att utveckla den konstpedagogiska verksamheten till förskolor/skolor. Under höstlovet genomfördes uppsökande verksamhet i olika stadsdelar, som till exempel Brickebacken. Skaparverksamhet genomfördes utomhus i parker.

De utställningsplatser som är privata eller drivs av föreningar uppvisar en större osäkerhet inför framtiden. Enskilda konstnärer har också påverkats hårt under pandemin. Inställda utställningar innebär förutom utebliven försäljning, inställd pedagogisk verksamhet och utebliven medverkans- och utställningsersättning. Även större uppdrag, som gestaltungsuppdrag (ofta en betydande del av konstnärers inkomst) har ställts in eller skjutits fram. Örebro konsthall som ansvarar för gestaltungsuppdrag i Örebro kommun har till exempel märkt av ökade förseningar i projekten på grund av pandemin.

Eftersom pandemin har pågått under en längre tid och restriktionerna under hösten har blivit hårdare finns få nya uppdrag och erbjudanden om utställningar. Framtiden upplevs väldigt osäker. På kort sikt är effekterna främst utebliven inkomst, men på längre sikt kan det leda till nedlagda verksamheter. Flera konstnärer har redan sökt sig till andra jobb eller utbildningar. En försvårande omständighet är att konstnärer redan tillhör de yrkesgrupper i Sverige som har lägst inkomster och många lever med ytterst små marginaler. Konstnärernas Riksorganisation¹² har gjort två enkätundersökningar under pandemin och har fått in uppgifter om att bild- och formkonstnärer står utanför många av de statliga trygghetssystemen. De har ingen eller låg sjukpenningsgrundande inkomst (SGI), låga pensioner och kan på grund av underskott i verksamheten ha svårt att få bostadsbidrag. Få av de svarande i enkäten från Konstnärernas Riksorganisation sökte krisstipendium från Konstnärsnämnden¹³ under våren 2020 eftersom de inte uppfyllde kraven eller saknade avtal. I höstens utlysningar från Konstnärsnämnden och Kulturrådet togs kravet på bevisat inkomstbortfall och ingångna avtal därför bort.

Dialog med konstnärer i länet visar att det råder stor oro och osäkerhet. För flera har ungefär hälften av utställningarna ställts in eller flyttats fram. För några har årets alla utställningar och verksamhet ställts in eller flyttats fram. Det är kännbart eftersom det

¹² Konstnärernas Riksorganisation (KRO) företräder 3 300 yrkesverksamma bildkonstnärer, konsthantverkare och formgivare i Sverige. De arbetar för konstnärlig frihet och goda villkor för bild- och formkonstnärer

¹³ Konstnärsnämnden är en statlig myndighet som stödjer professionella konstnärers arbete, utveckling och internationella kontakter och håller sig underrättad om konstnärernas ekonomiska och sociala villkor. Konstnärsnämnden ska genom sin verksamhet förverkliga de nationella kulturpolitiska mål som riksdag och regering har beslutat om. I organisationen på är merparten konstnärer eller experter från konstområdena som bereder och beslutar om de medel som myndigheten disponerar till stöd för konstnärlig verksamhet.

var svårt att leva som konstnär i länet redan innan pandemin. Flera konstnärer i länet är ”kombinatörer” det vill säga lever delvis på annan inkomst. Flera berättar också att de är mycket hjälpta av stöd för intäktsbortfall, arbetsstipendier och/eller köpta konstverk och att även mindre summor kan ha stor betydelse för verksamheten.

Nedan följer exempel på hur konstnärer, konsthantverkare och utställningsplatser i länet har påverkats av pandemin:¹⁴

Utställningsverksamhet påverkas starkt då besökarna är få. /.../Galleriet var helt stängt april till juli med färre besökare sedan vi öppnade i augusti.

Jag har drivit en verksamhet inom ”Skapande skola” finansierat av Kulturrådet, med skolor från Örebro län. Det blev inställt under våren på grund av smittorisen och jag förlorade då inkomsten, då en stor del av min konstnärliga inkomst kom från ”skapande skola”.

Helt abrupt fick jag sluta med min konstpedagogiska verksamhet då jag dels själv tillhör en riskgrupp samt mina deltagare ofta också gör det. Under året har många möjligheter till utställningar ställts in. På sommaren hade jag en coronaanpassad utställning. Men publiken hade ett helt förändrat köpbeteende.

Vanligtvis går det bra att sälja min konst, tyvärr ej sålt under detta år.

Eftersom mina lokaler är anpassade till den verksamhet jag har haft: utställningar och kurser, har den nu blivit en ekonomisk belastning. Jag är nu nödgad att säga upp hyreskontraktet på min ateljé sedan 13 år tillbaka. Så 2021 har jag ingen arbetsplats kvar även om coronasituationen skulle förbättras.

Jag har haft uppehåll i ateljéarbete/måleri april-oktober, då vi är femton som delar ateljé med varandra.

Jag är glasblåsare och hyr in mig i andras verkstäder. Det är färre verkstäder att arbeta i då hyttägare släcker sina ugnar på grund av osäkerheten. Det har också försvårats att resa i samband med utställningar och arbete på annan ort.

Den digitala utvecklingen till trots upplever flera konstnärer att det inte ger den upplevelse och det möte med konsten som ett verkligt besök kan ge. De visningar som görs digitalt innebär också ofta minskad chans för konstnärer att få ersättning.

¹⁴ Kommentarererna är en del av den enkätundersökning som genomfördes med fria professionella kulturskapare och kulturföretag i länet i oktober 2020. Se mer information på sida 26.

Slöjd

Nämnden för hemslöjdsfrågor¹⁵ skriver på sin webb i början av september:

”Trots distansering och isolering har hemslöjdens snabba omställning till digital verksamhet under våren nått många och skapat gemenskap i den rådande pandemin. Den intensiva våren har inneburit många snabba omställningar för de flesta kulturområden. All fysisk verksamhet ställdes in med kort varsel på grund av pandemin. Många professionella utövare drabbades och fick se hela årets planerade verksamhet avbokas över en natt. Dock har själva området hemslöjd lyfts under coronakrisen. Det är mångomvittnat att slöjd, att göra något med händerna, lindrar när det är oroligt. Och att slöjda har varit viktigare än någonsin det här året!”

Nämnden för hemslöjdsfrågor beskriver vidare att det har skett en snabb omställning till digital verksamhet som har inneburit att många har kunnat ta del av slöjd och slöjdande i landet. Att slöjda utomhus har blivit mer populärt i den situation som har uppstått genom pandemin. Slöjd saknar till skillnad från mycket annan kultur institutioner. Det finns därför en vana att ständigt omgruppera efter samhällets utveckling, vilket kan vara en fördel under pandemin. Under året har både små och stora gemensamhetsprojekt utvecklats till exempel genom sociala medier.

En av Örebro läns slöjdekonsulenter stärker den bilden och berättar:

På sociala medier har slöjden varit synlig och mycket aktiv under året. Det finns en uppsjö av olika communities med olika inriktning som stickning, träslöjd, DIY (Do It Yourself), återbruk och så vidare. Facebook används ofta av de lite äldre och Instagram av de yngre. Här har inte slöjden minskat under året. De fysiska träffarna däremot har ofta ställs in, även om det finns de som fortsätter med ett begränsat antal och utifrån rådande rekommendationer.

Örebro läns slöjdekonsulent berättar vidare om hur slöjdnäringen i länet har påverkats:

Slöjdnäringen har haft det svårare. Uppdrag uteblir och en hel del Skapande skola-projekt har ställts in. En del utställningar har inte genomförts och de som genomförs har haft färre besökare. Det blir allt större medvetenhet om behovet att komplettera en fysisk butik med en webbaserad butik. Äldre skapar ofta en reell webbutik med betalsystem. Yngre jobbar mer med Instagram och andra sociala miljöer och säljer på nya sätt via Swish. Kurser och studiecirklar har i

¹⁵Nämnden för hemslöjdsfrågor, NFH, är en statlig myndighet under Kulturdepartementet med uppdraget att främja hemslöjd. Viktiga samarbetsparter för myndighetens arbete är landets regioner, civilsamhällets organisationer och andra kulturmyndigheter.

princip stannat av. En del har fått betalt fast uppdrag inte har genomförts och en del har delbetalats.

Nämnden för hemslöjdsfrågor påpekar i ett remissvar om omsättningsstöd till enskilda näringsidkare att kravet på inkomst för att kunna söka det föreslagna stödet borde sänkas från 200 tkr till 150 tkr så att fler företag inom slöjd och hantverk inkluderas. En stor del av dessa är kombinatörer med en genomsnittlig omsättning på 127-129 tkr. Det beskrivs att tiotusentals livskraftiga företag annars kan tvingas avvecklas på grund av likviditetsbrist.

Länets slöjdekonsulent säger:

Jag känner inte till om någon yrkesverksam slöjdare i länet har fått stöd på grund av pandemin eftersom de flesta som är näringsidkare är kombinatörer med slöjd som del av sin inkomst. En del som har möjlighet har under pandemin gått upp i tid på sina andra arbeten eller sökt sig till nya arbeten. Ett problem inom slöjdnäringen är att få arbetar med skrivna kontrakt, det betyder att de under pandemin har haft svårt att få ut ersättning för uteblivna uppdrag eller söka bidrag.

Örebro läns slöjdekonsulent bedömer i nuläget (november 2020) trots allt att de flesta slöjdare i någon mån blir kvar inom slöjdområdet även efter pandemin. Detta eftersom att slöjda är en så viktig del för de flesta utövare så de finner olika sätt att upprätthålla utövandet både yrkesmässigt och som fritidsverksamhet.

Litteratur

Precis som inom andra konstformer har litteraturen och författarna påverkats av pandemin. Evenemang, mässor, författarframträdanden, workshops flyttas fram, ställs in eller sker digitalt. I Örebro län har till exempel Litteraturens lördag och Klubb Bubbla ställts in och författarframträdanden på Bergslagens största bokloppis och Live at heart: lyric genomförts digitalt. Andra arrangemang som Läs- och skrivfest i Askersund har flyttats fram.

Det betyder att författare och skrivande personer förlorar sina sammanhang. Det handlar om möjlighet att sälja och marknadsföra böcker och att till exempel genomföra workshops, skrivarkurser, föreläsningar och författarframträdanden.

Nedan följer kommentarer från författare och andra kulturföretag som arbetar med litteratur i länet:¹⁶

¹⁶ Kommentarererna är en del av den enkätundersökning som genomfördes med fria professionella kulturskapare och kulturföretag i länet i oktober 2020. Se mer information på sida 26.

Det finns inga "fönster" för bokförsäljning, inga mässor, marknader med mera. Det är svårt att nå ut. Kommuner avbokar föreläsningar/utbildningar eller avvaktar med att boka in utvecklingsprojekt.

Inga signeringar eller marknader som brukar inbringa inkomst, särskilt runt julhandeln. Inga mässor eller nätverksträffar där nya kontakter knyts.

Jag får inte min bok utgiven fast den skulle getts ut nu i höst. Förlaget som ska ge ut boken vågar inte trycka den (alla marknader är stängda) och de har knappt någon inkomst på grund av corona.

Jag har inte kunnat marknadsföra nya boken som kom november 2019 som planerat.

Inga inbokade föreläsningar. Å andra sidan har jag kunnat skriva färdigt min nästa bok.

Få författare lever på royalties från bokförsäljning, varför det stora flertalet behöver andra jobb för att överleva ekonomiskt. Utan inkomst från författarframträdanden och med en biblioteksförskottning som påverkats negativt av färre utlån blir situationen för många ohållbar. Stipendier och priser, som också möjliggör skrivande är inte pensionsgrundande och kan i vissa fall påverka ersättning från a-kassan negativt.

Vad gäller förlagen blir de stora allt större, medan de mindre förlagen får det tuffare ekonomiskt. Detsamma kan sägas om författarna, de som redan tjänar mycket, tjänar mer. Bilderboksförfattare vittnar om refuseringar på grund av att förlagen inte har råd att trycka deras böcker. Att förlagen får det svårare leder också till färre redigeringsuppdrag, en annan möjlig inkomstkälla. Bokhandlare, särskilt i städer, är oroliga för om de ska finnas kvar efter jul.

Det råder stor efterfrågan på kurser om hur man skriver för ljud. Debatt pågår om upphovsrätt och till exempel hur författare ska få skälig ersättning från högläsning på bibliotek/andra platser och inte minst det som sker digitalt.

Kulturarv

Museum

Riksförbundet Sveriges Museer¹⁷ skriver den 1 april:

”Många museer, scener och kulturinstitutioner är beroende av biljettintäkter och annan försäljning för att gå runt. De nya begränsningarna av allmänna sammankomster, Folkhälsomyndighetens rekommendationer, och människors förändrade beteende har lett till färre besökare och därmed kraftigt minskade intäkter och risk för akut likviditetsbrist.”

I juni kommer Sveriges Museer ut med rapporten ”Museer på marginalen” som visar på effekterna av pandemin. Det konstateras att museisektorn som redan har urholkade anslag påverkas starkt av pandemin. Pandemin innebär färre besökare och även en del stängda museer. Det räknas med en förlust på minst 500 miljoner kronor inom branschen i Sverige under 2020. Det är en siffra som uppskattas före restriktionerna i november. Flera museichefer i landet uttrycker oro för framtiden och risken att kultur kan komma att prioriteras bort i en hårt ansträngd samhällsekonomi. Generalsekreteraren för Riksförbundet Sveriges Museer gör i samband med pressmeddelandet om rapporten följande uttalande:

”Museernas roll som samhällsbärare kan inte nog betonas. Kulturen får därför inte ställas mot andra tunga samhällsbärande sektorer. Det är viktigt att det offentliga ser att museiverksamheten är en viktig del av välfärden i ett demokratiskt samhälle.”

Sveriges Museer lyfter i slutet av året att de ökade restriktionerna i slutet av 2020 ytterligare försvårar för museer och deras möjlighet att överleva. Det beskrivs också som viktigt att den pandemilag som beräknas komma 2021 tar hänsyn till att det ser olika ut på olika museum och att det i många fall är möjligt att skapa smittsäkra miljöer.

Örebro läns museum är den regionala museala kulturinstitutionen i Örebro län och har sedan lång tid gratis inträde. Ekonomiskt påverkades museet därför främst av kostnad för nya satsningar och anpassningar på grund av pandemin. Museet sade också upp anställd pedagogisk personal för verksamhet som inte kunde genomföras på grund av pandemin. Även Skoindustrimuseet, Frövifors pappersbruksmuseum, Alfred Nobels museum och Nora Järnvägsmuseum och Veteranjärnväg (NJOV) och Loka Brunns kurortsmuseum får årliga regionala verksamhetsmedel. NJOV har inte biljettintäkter

¹⁷ Sveriges Museer bildades 2004. De tar tillvara och driver den svenska museisektorns gemensamma intressen. Med drygt 230 medlemmar representerar de stora delar av Museisverige

och en stor del av verksamheten genomförs utomhus med ett ökat besöksantal snarare än minskat under 2020. Den tydligaste ekonomiska påverkan av pandemin är att den ideella förening som driver tågtrafiken vid NJOV:s anläggningar inte kunde betala hela hyran 2020 på grund av minskade biljettintäkter.

Skoindustrimuseet, Frövifors pappersbruksmuseum och Alfred Nobels museum påverkades desto mer av pandemin. Både skoindustrimuseet och Frövifors är beroende av biljettintäkter och gruppbesök. Skoindustrimuseet säljer skor och pappersbruksmuseet hyr ut lokaler. Utan dessa inkomster har museerna svårt att klara sig. Vid intervjuerna i april rädde stor oro inför framtiden. Även Alfred Nobels museum upplevde svårigheter på grund av avbokade grupper, bröllop och liknande arrangemang. I slutet av året ser dock situationen något ljusare ut än befarat både för Skoindustrimuseet och Frövifors pappersbruksmuseum. Alfred Nobels museum beskriver det största inkomstbortfallet med 900 000 kronor. Museernas sammanlagda inkomstbortfall uppskattas till 1 861 000 kronor och merkostnaderna till 820 000 kronor¹⁸.

Aktörernas egen uppskattning av pandemins påverkan 2020 (uppgifter nov 2020)

<i>Alla siffror i tkr</i>	Mer kostnader	Intäkts bortfall	Stöd corona Region Örebro län	Övrigt stöd corona
Örebro läns museum	753	155	500	42
Skoindustrimuseet	0	350	150	50
Frövifors pappersbruksmuseum	2	356	100	38
Alfred Nobels museum	65	900	50	19
NJOV	0	100	0	0
Loka Brunns Kurortsmuseum	0	0	0	0
Summa*	820	1861	800	149

Inom flera museiverksamheter i länet genomfördes 2020 färre visningar och mindre pedagogisk verksamhet än normalt. Det innebär att säsonganställda och uppdragsanställda guider påverkades negativt. Variationen är dock stor under året och mellan olika museum. Örebro läns museum berättar till exempel att deras verksamhet på Örebro slott hade ovanligt många besökare under sommaren.

En tydlig utveckling var också att de som har möjlighet satsade på verksamhet utomhus exempelvis i Siggebohyttan (Örebro län museum) och Pershyttan (NJOV). Örebro läns museum beskriver att de utökade sin bemanning och öppettider på sina filialer under sommaren och för att kunna möta en ökning av inhemska besökare. Trots att de traditionella stora utomhuseventen ställdes in var antalet besökare på en liknande nivå som tidigare år.

¹⁸ Tabellen visar inte helheten vad gäller kostnader och inkomster och inte heller de slutgiltiga siffrorna för 2020. Exakta uppgifter lämnas av aktörerna i slutredovisningar i början av 2021.

Den digitala utvecklingen är inte lika framträdande inom museerna i länet som inom scenkonsten även om en del satsningar görs. Exempel på det är Örebro läns museums film om Siggebohyttan och deras fortsatta arbete med Digitalt museum. En förändring är istället olika anpassningar för att säkra personalens och besökarnas hälsa samt att på olika sätt begränsa antalet besökare.

Museiarbete består också av delar som inte i första hand är publika som arbete med samlingar och föremål. Det är verksamhet som lättare kan fortsätta som vanligt med anpassningar för att personalen ska arbeta coronasäkert. Det anpassade arbetssättet innebär också en utmaning. Alfred Nobels museum beskriver situationen i april:

Alla här är oroliga, bland annat för vår egen och våra familjers hälsa. Det är mycket snack hela tiden, vi pratar om hur vi ska bete oss. Vi städar mer och försöker hålla rent mer än i vanliga fall. Oron är tuff, den tär på oss och de anställda kommer ju i direktkontakt med gästerna. Vi försöker stötta varandra. Vi sitter en bit ifrån varandra och tänker på avståndet och så håller vi snyggt och rent.

Enskilda arkiv

Arkivverksamhet har generellt inte drabbats lika tydligt av pandemins första år som övriga kulturområden. Mycket verksamhet har kunnat fortsätta som vanligt med vidtagna restriktioner om besöksantal och avstånd och andra anpassningar beroende av hur arkivlokalerna ser ut. Främst har den publika verksamheten i form av pedagogiska visningar samt andra visningar och föreläsningar påverkats, särskilt i samband med de nya restriktionerna i november-december. Det finns samtidigt farhågor att om ekonomin i samhället försämras är det inte arkiven som i första hand kommer att prioriteras inom kulturområdet.

Arkiven har en viktig roll under krisen i att bevara material till eftervärlden. Eftersom coronapandemin är en kris som innebär stor påverkan på det svenska samhället uppmanade Riksarkivet i slutet av april statliga myndigheter att dokumentation från den här tiden är samhällsviktig information som måste tas tillvara och bevaras för att det i framtiden ska gå att få en komplett bild av Sveriges samlade insatser för att möta och hantera krisens inverkan på samhället.

ArkivCentrum Örebro län upplever inte att pandemin har påverkat verksamheten nämnvärt. Verksamheten 2020 innebar till stor del att packa upp och systematisera arkivet som sedan ungefär ett år finns i nya lokaler. Det betyder att den publika delen av verksamheten i form av föreläsningar, program för skola, allmänhet och olika organisationer redan var planerad att vara mindre än normalt. En del aktiviteter har genomförts digitalt istället för fysiskt, exempelvis Arkivens Dag. Visningar

genomfördes under året vid efterfrågan och kunde anpassas till lämpligt antal och avstånd. Digital rundvandring och visning av små historiska kortfilmer utifrån arkivmaterial har genomförts som ersättning för fysiska arrangemang. Forskare och allmänhet kunde som vanligt komma för att läsa handlingar, men det har varit betydligt färre forskare än vanligt som tagit sig till arkivet. Arkivleveranser kunde tas emot innanför, men även utanför, arkivets lokaler för att minska risken för smittspridning. Fler än vanligt har lämnat in material till arkivet, troligen på grund av att pandemin har gett större möjlighet till arbete av detta slag.

Även om arkivet ännu inte har drabbats av pandemin finns en viss oro för hur civilsamhället på sikt kommer att påverkas av pandemin och deras möjlighet att fortsätta betala för arkivtjänster:

Vi vill gärna lyfta de behov av ekonomiskt stöd som civilsamhället och alla de ideella verksamheterna kan behöva för att orka driva verksamhet. Om föreningar inte får sin ekonomi att gå ihop påverkar det i sin tur oss. Det blir svårt att motivera medlemskapet och hyllmeteravgiften hos oss på ArkivCentrum. Konsekvensen kan bli att ArkivCentrum de kommande åren står inför fler herrelösa/ägarlösa arkiv.

Biblioteksverksamhet

De svenska folkbiblioteken har 2020 kunnat ge sina användare en god service under stora delar av året. I och med den ökade smittspridningen under hösten och de nya restriktionerna i november infördes dock fler begränsningar även i bibliotekens fysiska öppethållande. Allt fler bibliotek stängde ner hela eller delar av sin verksamhet för besök i november-december. Samtidigt utvecklade biblioteken under året nya uppsökande metoder och många ökade tillgången till digitala medier och slopade förseningsavgifter. Så även om folkbiblioteken ställde om utifrån de lokala restriktionerna under året följde de fortfarande intentionerna i bibliotekslagen och den kommunala biblioteksplanen genom en verksamhet som delvis bedrevs på ett annat sätt än genom fysiskt öppethållande.

Samtidigt som allt fler bibliotek stängde i slutet av 2020 startade också en diskussion på nationell nivå om behovet av öppna och tillgängliga folkbibliotek. Detta i perspektiv av att fri, relevant och tillgänglig information är en demokratisk rättighet som hotas om bibliotek stängs för besök¹⁹. Även hos folkbiblioteken i Örebro län fördes en diskussion om på vilket sätt de är en del av den samhällsviktiga

¹⁹ I lagrådsremissen för den så kallade pandemilagen, som gällde från och med den tionde januari 2021, framhölls att bibliotekslagens bestämmelser om att biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla, bör beaktas vid införandet och utformningen av begränsningar som avser bibliotek. Remissinstanser som Svensk biblioteks förening och Kungliga biblioteket understryker att, de offentligt finansierade bibliotekens demokratiska funktion samt att folkbibliotek bidrar till kunskapsspridning och fri åsiktsbildning, bör beaktas inför eventuella begränsningar i verksamheterna.

verksamheten i kommunerna när det gäller kvalitetssäkrad information och att vara ett stöd för den demokratiska utvecklingen i lokalsamhället.

Ytterligare ett problem som har lyfts fram i diskussionerna kring stängda bibliotek handlar om biblioteken som en av få trygga sociala platser i samhället dit alla har tillträde. Stängda bibliotek kan innebära ökade påfrestningar för barn och unga som inte har trygga hemförhållanden och vuxna med olika slags svårigheter. Eftersom barn är prioriterade i bibliotekens verksamhet är det viktigt att ta hänsyn till det vid beslut om öppethållande.

Se mer om pandemins påverkan på biblioteken under kommunal kultur.

Enkät med professionella kulturaktörer

Nedan redovisas de **två enkätundersökningar** som genomfördes med ”fria” professionella kulturaktörer i länet. Det handlar till största del om uppdragsanställda/frilansare och företagare inom kulturella kreativa näringar. I urvalet ingår i hög grad enskilda företagare som arbetar med bild och form, scenkonst, film och litteratur samt frilansande/uppdragsanställda konstnärer/konsthantverkare, skådespelare, musiker, dansare, illustratörer och filmare. Här finns även teatrar, utställningsarrangörer inom bild och form, bokförlag, biografer, filmföretag, teknikföretag med flera. Urvalet togs fram med hjälp av utvecklingsledare som arbetar med regional främjande verksamhet inom dans, bild och form, film, teater, litteratur, slöjd och musik i Örebro län. Ett upprop genomfördes också på Region Örebro läns Facebooksida och genom The Art of Sweden²⁰.

Den första enkäten skickades till 344 personer och besvarades av 161 personer mellan 20 april och 11 maj. Den andra enkäten skickades till 336 personer och besvarades av 126 personer mellan 2 oktober och 9 november. Den sista enkäten genomfördes därmed samtidigt som den andra vågen av pandemin slog till i länet. Av de som svarade på enkäten svarade sjutton aktörer i november, det vill säga i samband med att de hårdare restriktionerna infördes i länet. Övriga svarade under den period då det fortfarande fanns förhoppning om att publiken vid offentliga kulturarrangemang skulle öka till 300 personer i november. En av dem som svarade på enkäten i oktober skriver utifrån det i ett mail:

Jag fyllde nyligen i en enkät om hur corona påverkar min verksamhet. Med de nya riktlinjerna som kom igår har dock min situation ändrats ganska drastiskt och jag antar fler med mig. Kan man få fylla i enkäten igen, eller kommer det kanske en ny?

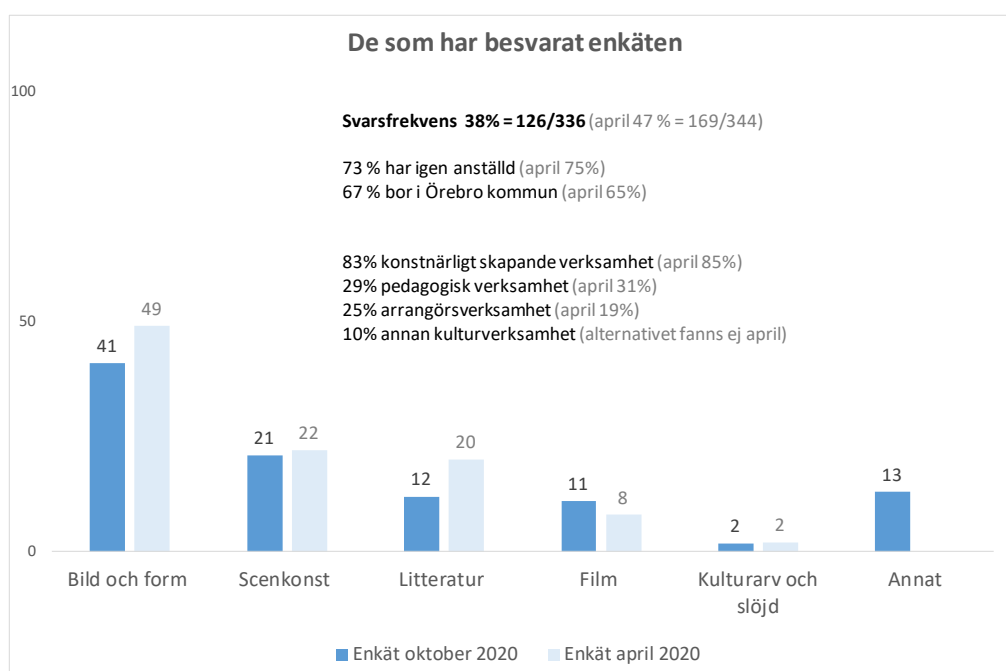
Det är med andra ord möjligt att resultatet i den andra enkäten hade blivit mer negativt om den hade skickats ut något senare.

²⁰ Se mer information om urvalet i not 2.

De som svarade på enkäten

Majoriteten av de som svarade på enkäten i oktober hade ingen anställd och 67 procent bodde i Örebro kommun. Flertalet arbetade med konstnärligt skapande verksamhet. Cirka en fjärdedel arbetade med pedagogisk verksamhet och ytterligare en fjärdedel med arrangörsverksamhet. Den största delen av de svarande arbetade med bild och form²¹. Två av tio arbetade med scenkonst. Det finns också aktörer inom litteratur, film och kulturarv/slöjd. De som svarade "annat" arbetade främst med flera kulturområden. Några anger också foto, föreläsningar och arrangörskap.

I oktober var svarsfrekvensen i undersökningen lägre än i april (38 procent jämfört med 47 procent). Vid en analys av bakgrundsvariablerna finns inga tydliga skillnader mellan de som svarade på undersökningen i april jämfört med de som svarade i oktober²².

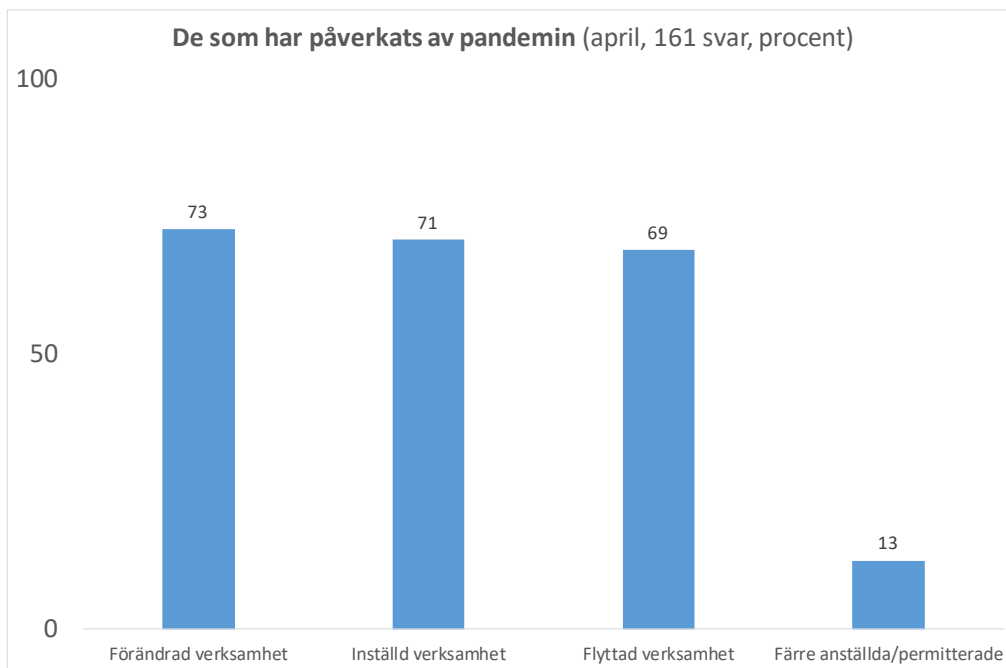

²¹ Även i urvalet till undersökningen är aktörer inom bild och form i hög majoritet.

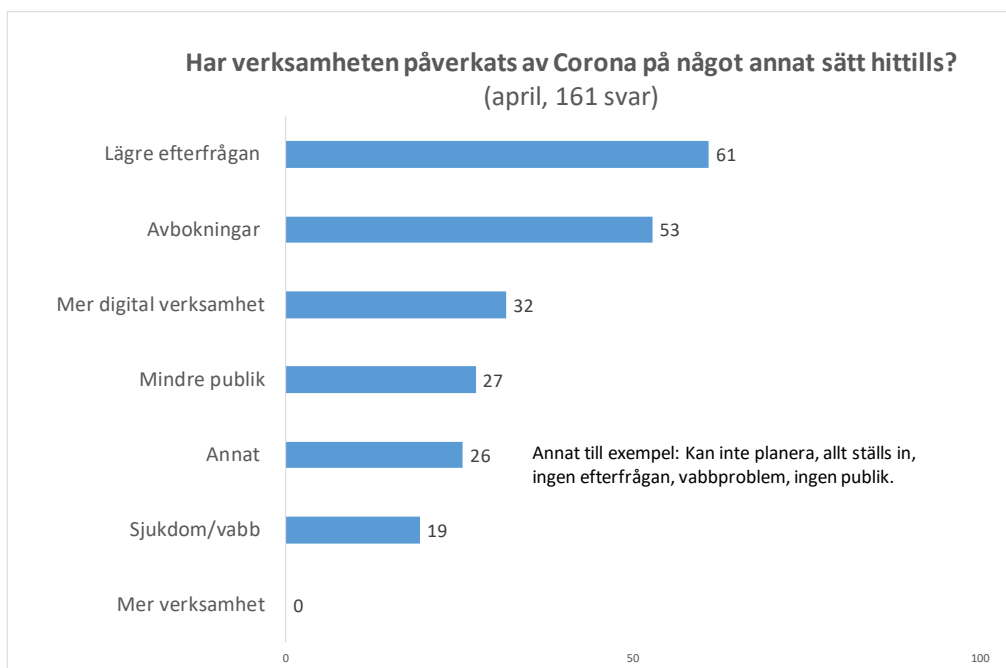
²² Diagrammet antyder att det var färre svarande som arbetade med bild och form och litteratur i april. I april fanns dock inte svarsalternativet Annat, ett svarsalternativ där flera i oktober beskriver verksamheter kopplat till bild och form och litteratur.

Påverkan på verksamheterna april 2020

När enkäten i april skickades ut ställdes frågor om hur verksamheterna hade påverkats av pandemin. En majoritet hade förändrad verksamhet, inställd verksamhet och/eller flyttad verksamhet. 13 procent uppgav att de har färre anställda eller hade permitterat på grund av pandemin. Den siffran ska förstås utifrån att 75 procent uppgav att de inte hade anställda.

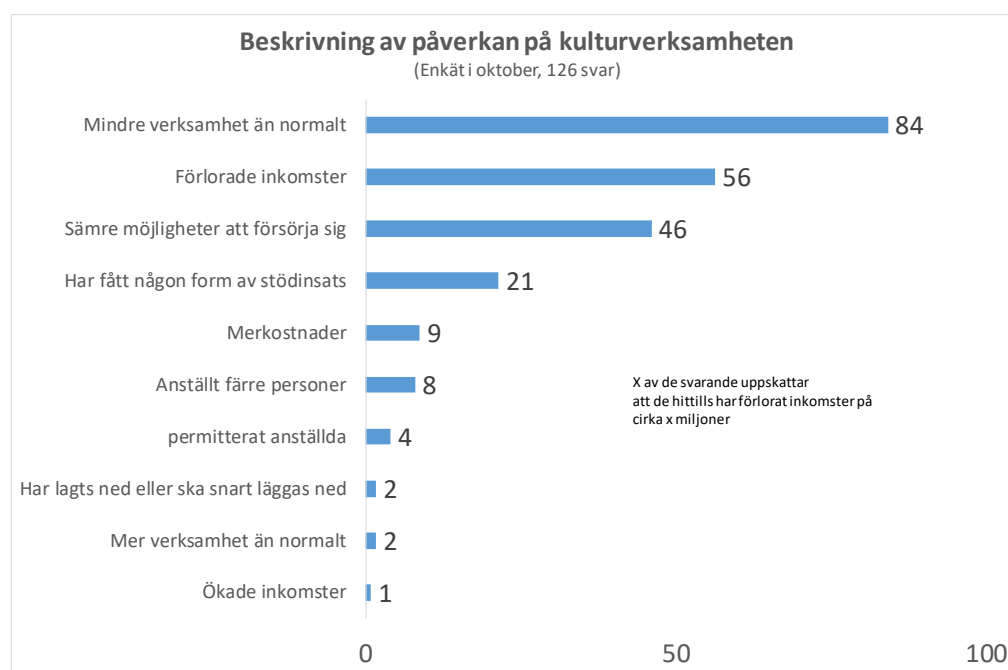
En majoritet upplevde också lägre efterfrågan och avbokningar och ungefär en tredjedel upplevde en ökning av den digitala verksamheten.

Påverkan på verksamheterna oktober 2020

Enkäten i oktober var något annorlunda utformad. Att verksamhet hade ställts in eller flyttats var en självklarhet som inte behöver ställas frågor om. Mer intressant var att undersöka hur pandemin påverkade respektive verksamhet. Kontrollfrågor ställdes också för att få svar på om det fanns verksamheter som hade gått bättre under pandemin.

En majoritet, 84 procent, upplevde att de hade mindre verksamhet än normalt och 56 procent hade förlorat inkomster på grund av pandemin. Nästan hälften av de professionella kulturaktörerna upplevde sämre möjlighet att försörja sig på grund av pandemin. En av tio hade haft merkostnader och två av tio hade fått någon form av stödinsats på grund av pandemin. Åtta procent hade anställt färre personer än normalt och fyra procent hade permitterat (73 procent av de svarande hade ingen anställd).

Följande kommentarer är exempel på upplevelsen av pandemin och dess påverkan på verksamheterna:

Det är både mindre verksamhet och mer verksamhet. Mindre av det man hade räknat med på grund av pandemin. Men samtidigt mer jobb för det är mycket nytt som man ska lära sig, ställa om, nya kanaler, nya satsningar på kort tid. Därför är det lite motsägelsefullt.

Det är svårt att planera sin verksamhet då det är omöjligt att veta när restriktioner ökar eller minskar vilket har stor betydelse för publika arrangemang. Om man till exempel skriver kontrakt om lokaler och hyra av

material och sen får ställa in helt abrupt. Dessutom läggs mycket tid på marknadsföring som visar sig vara förgäves. En annan negativ effekt är att man bara kan spela för en mindre publik vilket gör att biljettpriset ökar för publiken för att få någon slags ekonomisk rimlighet i förhållande till arbetsinsatsen.

Ekonomisk påverkan

Enkäterna innehåller också mer exakta frågor om den ekonomiska påverkan.

Ökade inkomster

Endast en verksamhet uppger ökade inkomster på grund av pandemin, sammanlagt handlar det om en ökning på 40 000 kronor.

Stöd

27 verksamheter uppger att de har fått ekonomiskt stöd på grund av pandemin till ett sammanlagt värde av 1,4 miljoner kronor²³

Merkostnader

Elva verksamheter uppger att de hade merkostnader på totalt 667 000 kr²⁴ på grund av pandemin.

Minskade inkomster 2020

Genom att jämföra de sammanlagda årsinkomsterna 2019 med förväntade årsinkomster 2020 skapas en översiktlig bild av hur kulturaktörernas ekonomiska situation i länet har förändrats under pandemin. Siffrorna visar på drygt sju miljoner lägre inkomster 2020 jämfört med 2019. Det var dock endast 73 aktörer som svarade på frågorna vilket innebär att 53 aktörer, nästan 42 procent, inte finns med i den summan. Den genomsnittliga inkomsten 2019 bland dem som besvarade frågan var drygt 500 000 kronor och den genomsnittliga förlusten 2020 bland dem som besvarade frågan var drygt 100 000 kronor per aktör/företag. Det vill säga ungefär 20 procent av årsinkomsten.

Beräknade årsinkomster 2019 och 2020, enkät oktober

	kr
Angiven årsinkomst 2019	38 501 538
Beräknad årsinkomst 2020	30 722 860
Förändring mellan åren	7 778 678

Antal svar 73

Bortfall 53

²³ En av aktörerna anger inte stödsumman.

²⁴ Tre av de elva med merkostnader kan inte ange en summa.

En fråga ställdes också om beräknat inkomstbortfall 2020. I april bedömdes det totala inkomstbortfallet vara drygt tio miljoner och i oktober var bedömningen cirka 17 miljoner kronor. Det vill säga nästan dubbelt så mycket som vid en jämförelse mellan årsinkomsterna 2019 och 2020. Antalet svarande är dessutom färre. Endast 56 personer svarar och 70 personer (55 procent) svarar inte på frågan. Det genomsnittliga inkomstbortfallet blir därmed drygt 300 000 kronor per aktör. Vid fortsatt analys av svaren visar det sig att det inte alltid är samma aktörer som har besvarat frågan om årsinkomster som har svarat på frågan om inkomstbortfall. I materialet finns två stora aktörer som inte svarar på frågan om årsinkomst men som tillsammans anger ett inkomstbortfall på nästan åtta miljoner. Det betyder att om dessa två företag tas bort blir inkomstbortfallet i oktober istället knappt 9 761 000 kronor och siffrorna blir därmed mer jämförbara med jämförelsen mellan årsinkomster 2019 och 2020. Det genomsnittliga bortfallet blir då ungefär 180 000 kronor per aktör.

Vad går det då att dra för slutsatser av dessa siffror? En slutsats är att det inte går att dra några generella slutsatser eftersom det är ett för stort bortfall bland de svarande. Ytterligare en slutsats är att enstaka aktörer, de få större företag som finns i materialet, påverkar det totala resultatet oerhört starkt, vilket ytterligare stärker slutsatsen att bortfallet gör siffrorna osäkra. Det innebär också att både 17 miljoner i inkomstbortfall och sju miljoner i skillnad i årsinkomster kan vara korrekta siffror eftersom det är olika aktörer som har besvarat frågorna.

De öppna svaren beskriver att det för exempelvis uppdragsfinansierade konstnärer inom bild och form och författare är oerhört svårt att sia om exakt hur mycket som kommer att säljas under ett visst år. Det är också ett av problemen när det kommer till att söka stödmedel för inkomstbortfall. I de fall det inte finns kontrakt går inte inkomstbortfall att bevisa. Det betyder inte att de förlorade inkomsterna inte är reella och oerhört problematiska för dem det berör. Nedan följer kommentarer kopplat till de ekonomiska frågorna:

Det är omöjligt att veta summan, det är en uppskattad siffra.

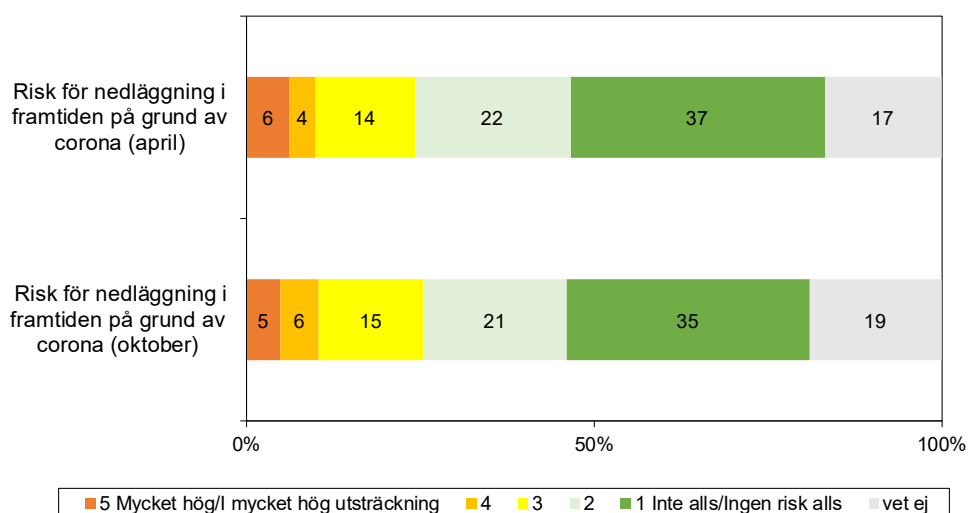
Det är svårt att bedöma vad jag förlorat på grund av corona men en inställd utställning är alltid ett bortfall då det är ett säkert försäljningstillfälle.

Det är svårt att uppskatta inkomstbortfall då det inte går att veta hur mycket som annars hade sålts/bokats in. Som författare har jag konkret förlorat 32 000 kr i inställda författarbesök som var inbokade. På Teater Martin Mutter brukar jag bara vara anställd och har ej så bra inblick i ekonomin, men vet inget om min anställning där framöver.

Risk för nedläggning

Elva procent av företagen ser i oktober 2020 en hög eller mycket hög risk för nedläggning på grund av pandemin, ytterligare 15 procent ser risken för nedläggning som medelhög.

Hur corona har påverkat eller förväntas påverka kulturverksamheten
(Enkät i oktober 2020, 126 svar)

Om vi ser närmare på de som anger en hög eller medelhög risk för nedläggning i oktober handlar det om 13 företag. Motsvarande antal i april var 16. Endast några av de som gjorde bedömningen i april gör samma bedömning i oktober. I april arbetade något fler av dem som angav risk för nedläggning inom scenkonst och hade anställda, sett till hela gruppen svarande. Nedan följer några kommentarer från dem som angav mycket hög eller hög risk för nedläggning i oktober:

Jag måste få tag i ett jobb, hittar jag ett bra så blir jag nog kvar där och kanske spelar lite ibland. Så man kan säga att jag lägger nog ner det mesta av mitt frilansande.

Företaget är vilande på grund av coronapandemin.

Alla mina jobb jag hade inbokade bokades av, nu får jag inga bokningar, ingen julshow, inget.

De som har svarat att det inte finns risk för nedläggning anger exempelvis:

Det är väldigt svårt att säga hur mycket det kommer påverka. Vi vet att det påverkar men vi vet inte om det kommer fler vågor. Det skulle vara förödande. Jag vet att vi förlorar intäkter i stor utsträckning och det hämmar bolagets utveckling, men mer än så kan jag inte med säkerhet säga. Jag är också ganska säker på att bolaget inte kommer gå i konkurs under nästa år

eller året efter. Jag kan söka andra jobb, utanför filmbranschen, och jag har redan minimerat utgifterna för att bolaget ska kunna vädra stormen.

Jag kommer alltid fortsätta med min konst på något sätt, tidigare var det i stor skala, en period i liten skala och nu försöker jag lägga mig i mitten och sträva framåt.

Svårt att säga förstås, men även om jag har en liten verksamhet och omsättning så har jag ganska många ben vilket gör att jag är ganska resilient.

Minskar vår ekonomiska ram får vi anpassa oss som att minska anställningsgraden för våra anställda och kanske leta efter en mindre lokal.

Man upphör kanske inte att vara konstnärligt verksam förrän man dör själv

Utveckling på grund av pandemin

De som besvarade enkäten fick ange eventuell positiv påverkan av pandemin. Av svaren framgår att den digitala utvecklingen delvis ses som positiv med ökad möjlighet att nå ut med konst, teater, musik, litteratur eller vilket område det nu handlar om. Några påpekar att det kan innebära möjlighet att nå nya grupper i samhället.

Möjligen finner teatrar och andra kulturinstitutioner andra vägar att nå sin publik. Som avfilmade och streamade föreställningar. Något som kan utvecklas i framtiden och bli ett komplement i utbudet. Fördelen är att, också i en framtid utan corona, de som inte själva kan komma till teatern ändå kan nås av föreställningarna.

Samtidigt påpekas att digital utveckling kräver nya kunskaper och ofta även kostnader för exempelvis teknisk utrustning eller mjukvara. Även om den digitala utvecklingen ses som spännande är också avsaknaden av fysisk närvaro i många fall inte möjlig att ersätta med digitala lösningar.

Det positiva är väl att vi hittat många nya digitala lösningar, lärt oss streama, och börjat arbeta med annan teknisk utrustning, och fått mycket nya kunskaper. -- Men dessa uttalanden känns för mig lite som att greppa efter halmstrån. Inget är på något sätt bättre nu än innan om man frågar mig. Musik ska upplevas. Helst live med publik, och tillsammans med andra. I vissa genre blir det tydligare än andra, som rockkonserter till exempel. Där man i normala fall står tätt sammanpackade framför en scen där det är varmt och svettigt och man utbyter energi mellan band och publik. Det kan aldrig återskapas i en tom lokal med kameror framför bandet, där publiken sitter hemma i soffan. Interaktionen känns lika med noll och inget. Ett chattinlägg från publik till artist kan inte ersätta det tyvärr.

Det har också varit ökat fokus på att visa konst och kultur utomhus under den varmare årstiden samt på ställen som tidigare inte varit lika attraktiva:

Vi hade fönsterutställningar under vår stängda period. Det gav mycket liten försäljning men sju konstnärer kunde var och en få utställningsersättning med 5700 kr och många stannade vid våra fönster och tittade, vi såg levande ut.

Jag har haft fler kunder i min egen butik, som ligger utanför stadskärnan i strövområde.

Ökade möjligheter för utbildning och skapande i enskildhet beskrivs också som positivt:

Mer jobb blir ju gjort, till exempel arbete med böcker och så vidare, när kontakten med kunder är färre.

Har mer tid med ateljén och mer tid i social media att marknadsföra sig.

Deltog i kursen Entreprenörskap för kulturarbetare. Gör praktiska förändringar i min verkstad, ateljé med bättre anpassade möbler, förvaring, arbetsbelysning.

Aktörerna har ytterligare några reflektioner kring vad som kan vara positivt med pandemin:

Jag upplever att det hänt något med oss människor som är viktigt. Nu när vi hamnat i detta "mellanrum". En tid för eftertanke om vad som är viktigt för mig och andra i livet. Många goda samtal. Det sker också efter föreställningarna nu. En längtan efter samtal och meningsfullhet. Det är gott.

Att jag har fått tänka annorlunda har resulterat i ett nytt och oväntat projekt.

Stöd

Nedan följer en beskrivning av hur de regionalt finansierade kulturproducenterna, kulturskapare och andra aktörer i enkätundersökningen i oktober²⁵ ser på stödbehovet utifrån pandemin. Nationella och regionala stöd som har fördelats inom kulturområdet på grund av pandemin under 2020 presenteras också.

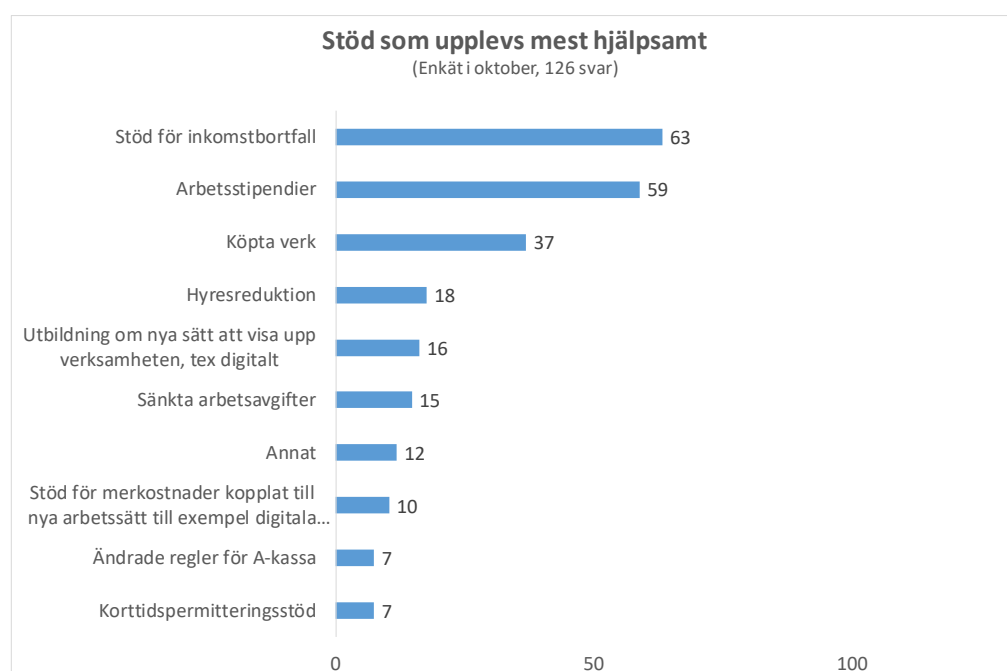
Stödbehov

Regionalt finansierade kulturproducenter

Det viktigaste stöd som samtliga regionalt finansierade kulturaktörer efterfrågar är att få behålla de offentliga verksamhetsmedlen från stat, region och kommun även om verksamheten under pandemiåren delvis kan komma att se annorlunda ut. Opera på Skäret, Stadra Teater, Skoindustrimuseet och Alfred Nobels museum uppgav också i april att de behövde extra stöd för att kunna fortsätta sina verksamheter. Teater Martin Mutter uttryckte behov av medel för en digital utveckling. Flera verksamheter efterfrågar också fortsatt dialog om utvecklingen av pandemin och eventuella stödinsatser från regional eller statlig nivå. Region Örebro län beskrivs också vara en viktig part i samtal med staten genom att där föra fram regionala aktörers stödbehov.

Uppdragsanställda och kulturella kreativa näringar

I april uppgav 36 procent av kulturaktörerna att deras verksamhet hade behov av stöd. I oktober var motsvarande siffra 54 procent. Stöd för inkomstbortfall, arbetsstipendier eller köpta verk var det som särskilt efterfrågades vid båda undersökningstillfällena.

²⁵ Se mer information om enkätundersökningen på sida 26.

Följande kommentarer visar också på vikten av fortsatt stöd till ”fria” kulturföretag och kulturskapare i länet.

Det är viktigt att ni inte glömmer bort alla de enskilda aktörer som finns. De flesta har eget företag och har ingen stor organisation bakom sig. Pengarna går ju oftast till de stora institutionerna.

Vore bra om hela länet fick del av pengarna, inte bara etablerade verksamheter i centralorterna. Det kostar på att arbeta i motvind, vilket blev än tydligare med corona. Även ett litet bidrag kan ge energi till att orka fortsätta en verksamhet.

Jag är tacksam för det stöd jag fick i somras i form av stipendium och ersättning för inkomstbortfall. Detta gav mig möjlighet att utveckla mig och arbeta vidare inom mitt område och också att hitta delvis en ny publik.

Stöd som har fördelats

Nationellt

Under året har flera särskilda stödinsatser till professionella kulturskapare och andra professionella kulturaktörer genomförts på nationell nivå. Utan att göra anspråk på att vara heltäckande följer här en lista över sådana satsningar under 2020:

- Statens kulturråd fördelade cirka 1 251 000 000 kronor (varav Örebro län har fått del av 11 189 000 kronor).
- Svenska Filminstitutet fördelade 5 621 000 kronor till filmfestivaler för intäktsbortfall, 25 600 000 kronor till distribution och visning (till filmdistributörer) samt 78 800 000 kronor till biografägare för inkomstbortfall. Örebro län har fått stöd till åtta biografägare för inkomstbortfall om sammantaget 868 498 kronor.
- Konstnärsnämnden fördelade cirka 290 000 000 kronor (70 000 000 i Krisstipendium 1 och 220 000 000 kronor i Krisstipendium 2). Örebro län har fått del av 2 879 000 kronor.
- Sveriges författarfond fördelade 33 800 000 kronor i krisstöd. Örebro län har fått del av 130 000 kronor.

Som till övrigt näringsliv har också omsättningsstöd och omställningsstöd av olika slag getts till kulturföretag i länet.

Regionalt

Region Örebro län har också genomfört särskilda stödinsatser riktade till kulturaktörer i vårt län på grund av pandemin. Dessa är:

- Särskilt stöd för inkomstbortfall kultur (juni) 500 000 kronor.
- Arbetsstipendier kultur (juni) 500 000 kronor.
- Fördelning av extramedel aktörer inom kultursamverkansmodellen genom extra fördelning från Statens kulturråd (augusti) 4 422 000 kronor.
- Arbetsstipendier kultur (december) 290 000 kronor.
- Film eller biografstöd från regionen: 90 000 kronor.
- Stöd till föreningslivet där även kulturföreningar har kunnat söka (juni och december) 640 000 kronor.

Förutom dessa ekonomiska stöd har också följande stöd beslutats om av kulturnämnden:

- Att inte kräva tillbaka regionala verksamhetsmedel som ges till kulturaktörer i länet och att inte använda 2020 som utgångspunkt för fortsatt finansiering.
- Att inte kräva tillbaka regionala föreningsbidrag som har fördelats till kulturföreningar och att inte använda året 2020 som utgångspunkt för fortsatt finansiering.
- Att inte kräva tillbaka medel som har fördelats till studieförbund och att inte använda året 2020 som utgångspunkt för fortsatt finansiering.

Ett samarbete har genomförts med näringslivssidan hos Region Örebro län. Det innebär till exempel att kulturföretag, på samma sätt som övriga företag i länet, har kunnat ta del av samlad information om stödinsatser på webben samt stöd från Företagsjouren om de har drabbats av pandemin.

Regional främjandeverksamhet i Örebro län

Denna del av kartläggningen ger en bild av hur Örebro läns regionala främjandeverksamhet har påverkats av pandemin. Dans, bild och form, film, litteratur och regional biblioteksverksamhet har lämnat skriftliga underlag medan slöjd, teater, amatörteater och amatörmusik har intervjuats. Främjandeverksamheterna har haft möjlighet se över texten och komma med korrigeringar och tillägg i januari 2021.

Dansfrämjande och professionell dans

Den dansfrämjande verksamheten hos Region Örebro län har haft färre mötesplatser för regionens dansverksamma än normalt. Proffsklassverksamheten har haft färre klasser under våren och höstens klasser har ställts in helt. Under slutet av oktober genomfördes dock fortbildningsdagar för yrkesverksamma danslärare och danspedagoger. För att inte samla hela målgruppen arrangerades tre tillfällen på olika arbetsplatser i länet.

Arbetet med dans i förskolan via Dansväskan gjorde ett uppehåll, men ett nätverk för dans i förskolan startades och digitala inspirationsföreläsningar genomfördes istället. Dans i grundskolan genom Upptäck-Sök-Dansa! kunde genomföras som planerat.

2020 års feriepraktik genomfördes digitalt på distans. Även Dansens dag fick ställa om och den dansföreställning som brukar skapas av länets dansaktiva övergick till digital visning på Youtube.

Den professionella dansen hos Region Örebro län har varit med och genomfört utlysningar om coronastöd till det professionella kulturlivet i länet. Till följd av coronapandemin inledde också den professionella dansen hos Region Örebro län ett samarbete med Länsmusiken i Örebro kring filmprojektet ”Dansa med Svenska Kammarorkestern”, riktat mot förskolan. Samarbetet blev lyckat och innebar en ökad tillgänglighet och spridning av klassisk musik och dans till barn i länet.

Omvärldsbevakningen av dansområdet har begränsats då många föreställningar och konferenser har ställts in. En del har dock ställts om till digitala varianter, vilket har varit positivt och inneburit ökad möjlighet att delta. Möten inom verksamheten har generellt sett ställts om till att nästan enbart ske digitalt.

Teaterfrämjande

Den teaterfrämjande verksamheten hos Region Örebro län har som övrig verksamhet inom scenkonsten påverkats starkt av inställda föreställningar och färre i publiken. Fysiska möten så som föreställningar, utbudsdagar eller andra arrangemang har inte alltid gått att genomföra eller har genomförts med färre deltagare. Ett exempel på inställd verksamhet som fått skjutas på framtiden är Våga Dans, ett

samverkansprojekt med dansen, med syfte att fler av länets arrangörer ska arrangera dans.

Scenkonstområdet har det tufft generellt, men kanske är det extra hårt för de frilansande aktörerna, då den personliga ekonomin påverkas direkt av avbokade och inställda uppdrag. Ett annat problem som visat sig alltmer bland arrangörer är en trötthet i att ställa in, planera om, för att kanske få ställa in igen. Varje arrangemang innebär stora arbetsinsatser med marknadsföring, biljettförsäljning och liknande. Risken finns att arrangörer som tidigare arrangerat scenkonst slutar eller ställer om till annan verksamhet vilket innebär att scenkonsten förlorar spelplatser. De professionella kulturskaparna inom scenkonst känner också en trötthet men kanske mer gällande svårigheten att få utöva och kunna försörja sig på sin profession. Ett problem för aktörerna när verksamhet skjuts upp är också att det i praktiken betyder att den tänkta inkomsten skjuts på framtiden eller att uppbokad tid inte genererar intäkter den period då arbetet sker, om gager betalats ut i förskott. Det är viktigt med lösningar som i minsta möjliga mån drabbar arrangör eller aktör ekonomiskt, både nu och framöver.

Utvecklingsledaren för teater berättar:

Inom scenkonsten generellt har den digitala utvecklingen varit mycket stor under året. Att bli digital är dock inte en möjlighet för alla. Små aktörer som ska ut i länet på mindre scener och bygdegårdar har inte den tekniken. Det är också så att teater som är tänkt till turné inte är gjord för ett digitalt format. Teater är på så sätt i första hand ett liveforum.

Utvecklingsledaren berättar vidare:

Satsningen Scenkonst utanför tätort, som haft en väldigt bra utveckling senaste åren, har också påverkats negativt av pandemin. Efter att ha fått ställa in det mesta de senaste två säsongerna tappar vi fart och risken finns att vi behöver börja om i byggandet av relationer och engagemang hos nya och ovana arrangörer. Det funkade fortfarande ganska bra så länge man fick vara 50 personer i publiken, då det ofta handlar om mindre spelplatser. Ett glesplatsstöd infördes också i höstas så arrangörer med lokaler som inte har utrymme med 50 publikplatser, inklusive avstånd, kan söka ekonomiskt stöd.

Arbetsinsatser till direkt följd av pandemin inom främjandeverksamheten för teater är handläggning av två regionala coronarelaterade stöd för scenkonst och andra kulturaktörer i länet.

Främjande inom bild och form

För främjandeverksamheten bild och form har pandemin framförallt medfört en omställning från fysiska möten och arrangemang till digital verksamhet. Det mesta har därmed kunnat realiseras men på ett lite annorlunda sätt. Undantaget är det internationella Artist in Residenceprogrammet i Örebro län (AiR i Örebro län) som inte gick att arrangera eftersom det innebar besök från konstnärer från fem olika länder i Europa. Residenset är framflyttat till våren 2021, med stor risk att det flyttas fram ytterligare.

Mer digital verksamhet har krävt ökad teknisk kompetens och samarbeten med fler aktörer kring hållbara lösningar. De digitala mötena och arrangemangen har inte kunnat genomföras på samma sätt som om de hade varit fysiska möten utan har krävt nya arbetssätt exempelvis genom ett mer detaljerat planeringsarbete. Det har påverkat arbetet med främjandeverksamhet inom bild och form under året. Fördelen med den digitala utvecklingen har varit färre resor och kortare och mer effektiva möten. Nackdelen är en digital trötthet och att digitala möten inte ger samma energi som att träffas fysiskt för de som tar del av arrangemang såväl som för dem som planerar.

Arbetsinsatser direkt till följd av pandemin är handläggning av två regionala coronarelaterade stöd för konstnärer och andra kulturaktörer i länet. Det har även etablerats hemmaresidens för fyra konstnärer genom Konstdygnet arbetsgrupp som består av regional främjandeverksamhet inom bild och form i Sörmland, Västmanland, Uppsala och Örebro län.

Slöjdfrämjande

Slöjdkonsulenterna som har Örebro läns museum som huvudman beskriver en stor omställning under året från fysisk verksamhet till digital verksamhet. Ett första exempel är omställningen av Slöjd håller som genomfördes i samverkan med flera län:

Det har hänt otroligt mycket och det har varit en stor omställning. Vi planerade en "slöjd-håller-vecka" i mars i mellansvenska län. Den ställde vi in helt och hållet. Vi genomförde den istället vecka 42 både digitalt och lite fysisk. Vi gjorde vår del helt digitalt. En aktivitet under veckan var en föreläsning av Omskaparna, ett projekt finansierat av Arvsfonden. Målgruppen var slöjdlärare. Den digitala lösningen möjliggjorde för lärare från olika delar av landet att delta. På Instagram och på webbplatsen Slöjd Håller har trafiken ökat under temaveckan och ökningen består, men ökningstakten är lägre efter veckan. Ökningen är nationell. Tillsammans nådde vi cirka 1000 personer. Vi ligger i framkant i samverkan mellan länen och kring hållbarhet inom slöjdområdet. Vår digitala utveckling och arbete med de Global målen för hållbar utveckling har rönt nationell uppmärksamhet.

Ytterligare tre exempel på omställning till digital verksamhet handlar om feriepraktiken, utbildning för slöjdlärare och en inspirationsdag.

Även sommarjobbet gjorde vi delvis digitalt i somras. Nio ungdomar deltog. Vi delade gruppen och en grupp på fem var på plats på förmiddagen och en grupp på fyra hade hemarbete. Sedan byte vid lunch. Vi startade varje möte med ett gemensamt Zoommöte och avslutade varje dag så att alla fick en helhet. Vi behövde inte ha lunch på plats och undvek trängsel. Vi fick ställa om rätt så rejält. Men vi hade bra handledare som var flexibla och kunde ställa om under våren.

Fortbildningen för slöjdlärare var helt digital. Ett femtontal slöjdlärare från länet deltog. Det var föreläsningar och grupparbeten som innehöll skiss och andra praktiska uppgifter. En föreläsning av en professor i möbelkultur vid Malmstens Furniture studies vid Linköpings universitet lade grunden för praktiska moment som löstes i grupper och individuellt. Praktiska workshops handledes av ledare från olika platser i landet. Vi skickade ut materialsatser till deltagarna för att skapa liknande förutsättningar för alla. De båda handledarna jobbade med två kameror och vi modererade workshopparna i realtid så att alla deltagare fick ut så mycket som möjligt. Även deltagarnas redovisningar modererades bildmässigt så handledarna kunde lämna kommentarer på de arbeten som utfördes. Vi använde verktygen Zoom och Qichat för dess stabilitet, möjligheter och för att målgruppen är mer van vid detta.

Vid inspirationsdagen för "kulturella och kreativa händer" i mellansverige var Sörmland huvudvärd. Sörmlands museum hade en studio och sände, bland annat var en föreläsare från London med. Totalt deltog ett sextiototal yrkesverksamma slöjdare från de fem länen.

Inom verksamheten producerades också några filmer som komplement till verksamhet som genomfördes utomhus i skogen:

Under försommaren gjorde vi några korta filmer om repslagning och en om att läsa ett träd och att ta tillvara en krokig björk. Det var som en förtitt för en guidad visning i skogen med ett femtontal deltagare. Det kommer vi att fortsätta med. Det digitala är ett bra komplement till det fysiska.

Filmfrämjande

Region Örebro läns filmverksamhet har ställt in verksamhet samt ställt om aktiviteter till att bli digitala. Det förändrade arbetssättet har delvis inneburit merarbete.

Den största förändringen har handlat om att genomföra de två filmfestivalerna för regionala filmaktörer digitalt. Det har inneburit tekniska utmaningar, men också nya erfarenheter. Den stora förlusten har varit att den fysiska mötesplatsen mellan publik och filmare har förlorats. Detsamma gäller ett antal talangaktiviteter som normalt arrangeras i samarbete med kollegor i övriga Mälardalen men som i år har ställts in. Flera nationella mötesplatser för filmaktörer där även regionala deltagare brukar delta har också ställts in.

Inställda arrangemang och digitala arrangemang har inneburit färre resor och avbokade lokalhyror vilket har gett ett ekonomiskt överskott i verksamheten. Överskottet har använts till investeringar i den ökade pedagogiska verksamheten som planeras för samt riktat stöd till biografer i länet som har drabbats av pandemin.

Litteraturfrämjande

Främjandeverksamheten hos Region Örebro län arbetar med talangutveckling, den litterära infrastrukturen och annan främjande verksamhet. Vissa saker har kunnat ställas om till att bli digitala 2020, men de sociala sammanhangen har blivit lidande.

Feriepraktiken i litteratur gick att genomföra med restriktioner. Skrivartävlingen Dig it! genomfördes men utan prisutdelning. Planeringen inför 2021, som exempelvis Månadens författare, utgick till största del från det digitala formatet.

Utvecklingsledaren i litteraturfrämjande beskriver vidare om hur det digitala har påverkat verksamheten:

De sammanhang som främjandeverksamheten brukar befinna sig i, som litterära konferenser, mässor, nätverksträffar och kurser, är samtliga inställda eller omställda. Relationsbygge är svårt utan fysiska möten och det blir sällan bra att direktöversätta ett analogt format till ett digitalt. Det har därmed varit svårare att omvärldsbevaka och inspireras av andra regioner och länder när det inte finns några plattformar för mänskliga möten. Positivt är att det samtidigt är enklare att kalla till kortare möten via Skype eller Zoom. Att inte få komma till arbetsplatsen påverkar den psykosociala hälsan genom bristen på sammanhang och sociala, dagliga, kontakter.

En viktig fråga som utvecklingsledaren i litteraturfrämjande ställer angående verksamheten är:

Det har blivit tydligt att författares situation i länet var tuff redan innan pandemin, men nästan är omöjlig nu. Coronastöden är små droppar i havet. Hur ska vi på regionen på bästa sätt stärka litteraturens ställning och dess utövare i Örebro län framöver för att trygga återväxt och ge kulturutövarna en möjlighet att leva på sin profession?

Regional biblioteksverksamhet

Planerade fortbildningsaktiviteter, handledning och coachande möten har fått ställas om från fysisk till digital form bland annat i konceptet ”Café corona” inom den regionala biblioteksverksamheten hos Region Örebro län. För att underlätta kommunikationen har verksamheten lånat ut konferenskameror till folkbiblioteken. Regelbundna besök på folkbiblioteken har minimerats. Studiedagar och nätverksmöten har ställts in, genomförts digitalt eller skjutits upp på grund av rese- och mötesrestriktioner.

Deltagandet i nationella konferenser har ersatts av digitala möten med effekten att möjligheten till kontakter och relationer har påverkats. En konsekvens är att kvaliteten på lärandet inte alltid har nått samma nivåer som tidigare. Samtidigt har den regionala biblioteksutvecklingen blivit allt bättre på att själv genomföra digitala möten. Några av projektbidragen till folkbiblioteken har haft ett innehåll med bäring på pandemin.

Amatörmusikfrämjande

I april var läget mörkt för yrkesverksamma musiker i länet. Musikbranschen har, precis som många andra delar inom kulturen, snabbt behövt ställa om till digitala lösningar. Amatörmusikkonsulenten berättar att de som skriver och producerar musik är särskilt drabbade:

De har blivit av med allting de stridit för, det är liksom nulägesbilden. Scenerna och krogarna har det också svårt, De kämpar för en typ av dag för dag-överlevnad.

Inom amatörmusikverksamheten påbörjades under våren 2020 ett musiknätverk för ungdomar tillsammans med studieförbunden, ett så kallat co-writernätverk, med tanken att låta ungdomar träffas och skriva låttexter tillsammans, men träffarna flyttades fram till hösten. Utvecklingsledaren berättar i april:

Situationen har varit lurig, men jag har pratat med Bilda om ett digitalt upplägg i form av smågruppsmoment på internet. Det kan vara att skriva en låt online, intervjua ett skivbolag, manager eller radiopluggare, för att ungdomar ska förstå hur branschen fungerar. Fördelen med att arbeta i fysisk form är att frågorna blir enklare att ställa, digitala lösningar blir lätt

en envägskommunikation. Kommer pandemin att pågå även i höst måste arbetet bli mer inspirerande för ungdomarna.

Även Scenit och Kulturhuset, platsen där amatörmusikkonsulenten arbetar, påverkas mycket av pandemin. I april var alla evenemang i Kulturhuset avbokade eller framflyttade. Vad gäller de tomma lokalerna beskrivs de som ett moment 22:

Nu kommer vi att göra en hel del saker digitalt istället, det är bra för vi hade en idé att skaffa utrustning för att köra digitalt i höst. Vi har också tänkt dra igång en talangjakt, men CS Live hade samma idé, vi skjuter fram vår plan till i höst istället och försöker göra något större av det hela. Samma med Ung peng²⁶, det är svårt att planera för. Med lokalerna blir det ett slags moment 22, de står tomma men folk får inte vara där.

Den digitala utvecklingen under pandemin har också medfört fördelar för amatörmusikverksamheten, exempelvis en större vana att kommunicera digitalt och ungdomar beskrivs vara snabba att haka på och använda den nya tekniken för att ha digitala samtal.

Jag vet inte om ungdomarna kommer fortsätta arbeta såhär, men de är snabbare att haka på tekniken. För dem blir det mer naturligt att ha digitala samtal”. /.../ Det som jag kan känna är en personlig utveckling i och med det här, jag gillar att jobba med människor, det digitala funkar men jag skulle bra mycket hellre träffa ungdomarna.

Amatörmusikkonsulenten är samtidigt bekymrad för att det inte finns speltillfällen och att det kan innebära att ungdomar tappat viljan när inget finns att arbeta mot. Likaså finns nackdelar med att den fysiska interaktionen försvinner:

För de som skriver och spelar finns en baksida som är att det inte finns speltillfällen, det finns ingen output. Jag är lite bekymrad för ungdomarna, att de inte får något att jobba mot. /.../ Vi planerar för hur vi kan arbeta med digitala lösningar, hur det går att få till bättre. Jag vill skapa det bästa av situationen. Det är ett svårt läge, det går att göra saker men jag är säker på att resultatet hade blivit bättre i ett mer vanligt läge. /.../ Jag skulle behöva den fysiska motorn. Musik är så mycket att träffas, läsa av varandras kroppsspråk och bolla idéer.

²⁶ Ung peng

Amatörteaterfrämjande

Amatörteaterkonsulenten berättar att coronapandemin har ställt krav på verksamheten, att med påhittiga knep ställa om uppdraget. En del av verksamheten har kunnat genomföras digitalt, exempelvis har en film tagits fram om replikinläring som fick stor spridning via Facebook och workshops och repetitioner har kunnat organiseras utomhus under sommarhalvåret.

Feriepraktiken i amatörteater ställdes om till en teatervandring utomhus i Lindesberg. Cirka sex spelplatser utsågs och publiken slussades emellan dessa för att minska trängsel och fysisk kontakt. Lösningen innebar dock mer jobb än vanligt.

Amatörteaterkonsulenten berättar:

Feriepraktikanterna är åtta stycken. Vi kommer påminna om att hålla avstånd och så är vi utomhus. Tanken är att vi möter en liten offentlig publik och barn och unga på fritids. Men feriepraktiken kommer innebära mycket mera jobb för mig eftersom vi gör allt själva, istället för att en förening står bakom och organiserar. Hela juni är avsatt åt det här projektet, men det är kul.

Amatörteaterföreningarnas verksamhet har i många fall pausats eller flyttats fram men i vissa fall har de också kunnat genomföras:

Många har uppehåll i sina produktioner, medan exempelvis Bergslagens Spektakelteater har repat digitalt. De flesta produktioner har flyttats fram, men vissa har ställts in, en del kör utomhus med mindre publik. /.../ Amatörteatersamverkans samverkansprojekt som ska spelas på Hallagården har fått repa scen för scen med berörda parter, hela ensemblen har alltså inte träffats förrän i juni och då utomhus. Det blir ett slags merarbete för de som fortfarande håller på, och en typ av "ingenting-arbete" för de som ställer in. Situationen drabbar amatörteaterföreningarna ekonomiskt, då många är beroende av att få in biljettintäkter då den utgör en ekonomisk grund. Värst är det för de som måste betala hyror för egna lokaler, men även de som brukar hyra ut till amatörteatern, tex. hembygdsgårdar och Folkets hus föreningar drabbas hårt ekonomiskt. Det är även tufft för de föreningar som har kursverksamhet som utgör en del av ekonomin, som tvingats ställas in eller pausa. Jag vet inte om föreningar kommer behöva lägga ned. Det är jättesvårt att svara på. Det ser olika ut för länets trettio föreningar. De föreningar som precis hann genomföra sina premiärer och sedan fick ställa in sina föreställningar drabbades hårdast, eftersom de inte fick in biljettintäkter för det redan

genomförda arbetet. Några föreningar hade tur, och hann precis spela klart sina föreställningar innan mitten på mars.

Hur främjandeverksamheten och amatörteaterföreningarna påverkas av pandemin i längden menar amatörteaterkonsulenten är svårt att veta. Amatörteaterföreningarna är beroende av sina biljettintäkter. Höst- och vinterhalvåret gör det svårare att förlägga verksamhet utomhus:

Om pandemin fortsätter hela året kommer nog amatörteaterverksamheten påverkas väldigt mycket. Hur ska man göra? Till hösten blir det svårt att vara utomhus och hålla workshops. Jag vågar inte tänka så långt. Teatergrupperna i länet har vitt skilda spelperioder, när de spelar och inte. Vid ett uppehåll går det att göra workshops online, skriva dramatik eller liknande, men min tanke med workshops är att man ska mötas över teaterföreningsgränser, att det ska vara nätverksskapande. /.../ Amatörteaterföreningarna kan behöva stöttas, det är några föreningar som är bundna till hyreskontrakt och inte får in pengar, då behövs definitivt ekonomiskt stöd.

Den kommunalt finansierade kulturen

Denna del i kartläggningen bygger på intervjuer eller enkäter med länets kommunala kulturchefer. Kulturchefen i respektive kommun har själv fått välja att svara skriftligt via enkät eller genom telefonintervju via Skype:

- Askersunds kommun (enkät)
- Kumla kommun (enkät)
- Karlskoga kommun (enkät)
- Hällefors kommun (enkät)
- Ljusnarsbergs kommun (enkät)
- Nora kommun (enkät)
- Örebro kommun (enkät)
- Degerfors kommun (intervju)
- Hallsberg kommun (intervju)
- Laxå kommun (intervju)
- Lekebergs kommun (intervju)
- Lindesbergs kommun (intervju)

Enkätundersökningen genomfördes mellan 10 juni och 16 september. Kompletterande intervjuer genomfördes mellan 17 och 24 september. Vid telefonintervjuerna har en tjänsteperson från Område kultur och ideell sektor ställt frågor och ytterligare en tjänsteperson fört anteckningar. En sammanställning av materialet har sedan skickats till samtliga kulturchefer med möjlighet att korrigera eller göra tillägg. Örebro kommun och Lekebergs kommun inkom med synpunkter som har tagits hänsyn till.

Frågeställningar i undersökningen är:

- Hur har den kommunala kulturens olika delar (bibliotek, kulturskola, kultur i skolan, bild och form, biografer, kultur och hälsa, övriga evenemang) påverkats av pandemin vad gäller verksamhet, nya arbetssätt, ekonomi och personal?
- Hur har övrig kultur i kommunen påverkats av pandemin, det vill säga kultur genom föreningsliv, studieförbund, fria professionella kulturskapare och kommersiell kultur?
- Har finansieringen av den kommunala kulturen påverkats av pandemin och förväntas den påverkas i framtiden?
- Hur har kommunerna stöttat kultur under pandemin?

Bibliotek

Folkbibliotekens verksamhet ska finnas tillgänglig för alla, men pandemin har lett till färre besökare i bibliotekslokalerna då de har anpassats till Folkhälsomyndighetens rekommendationer. Det handlar om att hålla avstånd, begränsa antalet besökare, handhygien, möblering, inredning och tillgång till handsprit. I flera kommuner har folkbibliotekspersonalen arbetat bakom plexiglas för att undvika direktkontakt. Andra konsekvenser av pandemin är kortare öppettider, särskilt på filialer och integrerade skolbibliotek, men även på en del huvudbibliotek i länet. Detta som ett sätt att säkra öppethållandet även vid eventuell sjukdom.

Folkbiblioteken i länet har också behövt ställa in planerade evenemang och programaktiviteter. Det gäller till exempel författarbesök, föreläsningar, teaterföreläsningar och konstutställningar. Inställda evenemang och aktiviteter innebär i förlängningen att kulturskapare som folkbiblioteken anlitar blir drabbade. Det handlar om författare, illustratörer, skådespelare och konstnärer som har förlorat uppdrag, publik/deltagare och intäkter.

I en del kommuner har folkbiblioteken klassats som samhällsviktig verksamhet. Det har till exempel inneburit att folkbiblioteken i Lindesberg vid behov har haft möjlighet att låna personal från andra kommunala verksamheter.

Flera kulturchefer berättar att pandemin har lett till psykosocial arbetsmiljöpåverkan, exempelvis genom oro för egen och andras hälsa. Sjukfrånvaron har varit hög under pandemin, vilket i vissa kommuner har lett till minskade öppettider.

Digital omställning och annan utveckling av tjänster

Folkbiblioteken har under 2020 arbetat mer utifrån digitala lösningar, exempelvis genom att medverka i digitala möten och konferenser. I Örebro har folkbiblioteken genomfört delar av sin programverksamhet digitalt och flera författarbesök har sänds live via folkbibliotekens Facebookkanal. Att sända sagostunder digitalt har dock inte varit möjlig på grund av att licensavtal med författarnas upphovsrättsorganisation har saknats. Flera av folkbiblioteken har också ökat antalet e-mediellån för invånarna under vissa perioder av pandemin.

Andra exempel på verksamhet som har utvecklats under pandemin är folkbibliotekens tjänst Boken kommer, det vill säga att medier skickas till personer som inte kan ta sig till folkbibliotekens lokaler. Under pandemin har fler invånare fått del av tjänsten genom att medier skickas eller hämtas utomhus. I Laxå har folkbiblioteket samverkat med den kommunala hemvården för hem- och utkörning av medier.

Ett par av länets folkbibliotek har haft möjlighet att förlägga en del av sin verksamhet för barn utomhus under vår och sommar. Flera folkbibliotek har också förlängt sina lånetider och tagit bort förseningsavgifter.

Efter införandet av lokala restriktioner

Efter att de lokala restriktionerna infördes i Örebro län den 8 november stängde alla kommuner förutom Lindesberg och Örebro sina huvudbibliotek för allmänna besök. Lindesberg hade öppet som vanligt, Örebro minskade sina öppettider, men hade öppet för tjugofem besökare åt gången.

Folkbibliotekens totala verksamhet stängdes dock inte ned, utan den ställdes om och anpassades i linje med restriktionerna. Medier kunde fortfarande beställas och hämtas utomhus, de digitala lösningarna blev fler, exempelvis erbjöd Karlskoga hjälp över webben och telefon genom tjänsten ”Boka en bibliotekarie” och de allra flesta bibliotek gav allmänheten möjlighet att under korta besök låna datorer, skriva ut och kopiera.

I samband med att de lokala restriktioner infördes, i Örebro län såväl som i övriga landet, fördes diskussioner på nationell och lokal nivå om folkbibliotekens demokratiska uppdrag och vilka konsekvenser stängda bibliotek, som normalt är öppna för alla, kan få för lokalsamhället.

Kulturskolan

Kulturskolornas storlek och organisering i länets kommuner varierar. Vanligt är att kulturskolorna drivs av kommunen. I ett par kommuner driver studieförbund verksamheten och Lekebergs kommun har samarbetsavtal med Örebro kommuns kulturskola för kulturskolverksamhet.

Under våren 2020 påverkades kulturskolornas verksamhet mycket. En omställning av kulturskolans ordinarie verksamhet blev nödvändig, och nya lösningar och anpassningar efterfrågades. Exempelvis blev flera uppspelningar och konserter inställda eller framflyttade. Gruppundervisning ställdes in eller anpassades. Enskild undervisning genomfördes digitalt.

Flera beskriver en intensiv omställning av kulturskolornas verksamhet under den rådande pandemin. Samtliga kulturskolor har haft någon form av digital undervisning. Den har skett exempelvis via Teams, Zoom eller Youtube. Att digitalisera undervisningen har lett till många nya kunskaper för den personal som arbetar på kulturskolorna i länet. Det handlar om kunskaper i att filma, spela in ljud samt kunskap om olika digitala verktyg. Flera uppger att personalen har stöttat varandra och skapat lösningar tillsammans. De flesta uppger också att de i någon mån kommer att behålla digitala inslag även efter pandemin. Men den snabba digitala omställningen

av verksamheten har även skapat stress och en del personal upplever att kontakten med eleverna har förändrats negativt genom de digitala verktygen.

Det har varierat hur mycket undervisning som har digitaliserats eller ställts in. Den enskilda undervisningen har i en del kulturskolor genomförts som vanligt medan andra har haft digitala komplement eller en helt digital undervisning. I Hallsbergs kulturskola bedrevs till exempel den enskilda undervisningen i största möjliga mån digitalt. Större ensemblermusik, orkester, dans och teater pausades på vissa kulturskolor men omdirigerades till mindre grupper, bytte till större lokaler eller flyttades utomhus i andra kulturskolor. Degerfors kulturskola pausade körundervisningen då den visade sig mycket smittsam, däremot kunde undervisning i blåsinstrument fortsätta vid rätt hantering. I Hallsberg genomfördes kulturskolans körundervisning istället i större lokaler, som kyrkor. I vissa fall har konserter och uppspelningar kunnat genomföras digitalt.

Kultur i skolan

Sammantaget har mycket kultur i skolan ställts in sedan mars 2020 men det varierar stort mellan olika förskolor och skolor. Det finns kommuner/skolor där kulturaktiviteter inte har genomförts alls. Andra kommuner beskriver att kulturen i skolan i stort sett inte har påverkats bortsett från nya arbetssätt och rutiner. Det kan handla om genomförande i mindre grupper, digitala lösningar, anpassningar av lokaler eller kultur utomhus.

Ansvar för kulturen i skolan i länet varierar mellan utbildningsförvaltningar, kulturförvaltningar, skolor och kulturskolor. Även om mindre kultur än vanligt har genomförts i förskola/skola under pandemin har arbetsuppgifter också tillkommit. Nya rutiner kräver mer personal även om färre elever har deltagit. Inställda och framflyttade arrangemang innebär också arbete.

En del kulturformer och kulturinslag har varit lättare att genomföra än andra. Stora scenkonstföreställningar på andra platser än skolan har i särskilt hög grad ställts in då det innebär blandade skolor/klasser samt resor till och från arrangemang. En del kommuner har ställt in all scenkonstverksamhet i skolan. Det i sin tur innebär att länets aktörer inom scenkonst har anammat nya arbetssätt för att kunna fortsätta möta skolan. Till exempel har länsmusiken genomfört flera digitala satsningar medan länsteatern framförallt har arbetat med anpassade lokaler, mindre grupper och liknande lösningar. Andra anpassningar är att ställa in workshops för att undvika för nära kontakt.

En relativt stor del av den kultur som genomförs i länets förskolor och skolor har stöd av Statens kulturråd genom Skapande skola. Flera kommuner beskriver att de har kvar medel för perioden höstterminen 2019 – vårterminen 2020 på grund av inställda

aktiviteter under våren 2020. Kommunerna har fått uppskov till oktober 2020 och flera planerade i september att använda medlen under hösten. I samband med den ökade smittspridningen i länet i november blev det dock troligen svårare för flera kommuner att genomföra detta.

Övrig kommunal kultur

Även övrig kommunalt finansierad kultur har påverkats starkt av pandemin.

Stora arrangemang

Kommunerna har ställt in evenemang med stor publik. I praktiken betyder det festivaler, högtidsdagar (skolavslutning, Valborg, midsommar), kommunfester och liknande. Även scenkonstföreställningar som konserter och teater har ställts in. Något mer har genomförts under sommar/höst, men på nya sätt, till exempel utomhus eller i små grupper. Olika digitala lösningar har också testats för att kunna genomföra arrangemang. Ljusnarsbergs kulturchef berättar om ett digitalt nationaldagsfirande genom inskickade framföranden av nationalsången och dansuppvisningar av kulturskolan. Örebro kommun firade Valborg och nationaldagen via digitala arrangemang och under nationaldagen ordnades även parallella mindre tillställningar på flera äldreboenden. I de fall större arrangemang planerades till november-december blev dessa omöjliga att genomföra på annat sätt än digitalt på grund av de nya restriktionerna.

Bild och form i kommunal regi

En del konsthallar har varit helt stängda medan andra har haft öppet stora delar av året. En del utställningar och konstslingar har ställts in, medan andra har genomförts. Genomförande har inneburit anpassningar genom maxantal och anpassning av aktiviteter, till exempel inställda eller anpassade vernissage. En del av det som har genomförts upplevs ha fungerat bra, men med nya rutiner, andra aktiviteter och färre deltagare.

Konstslingan vi gör tillsammans med fler kommuner genomförs i oktober. Det blir inte så mycket annorlunda förutom att man inte släpper in lika många och är mer noggrann. Det brukar avslutas med en stor konsert med en stor artist, men blev istället ett mindre arrangemang med max femtio personer i publiken.

Hallsbergs kommun

Som för övrig kultur innebar restriktionerna i november och december framförallt stängda verksamheter. I vissa fall delvis kompenserade genom fönsterutställningar.

Digitala satsningar och mer verksamhet utomhus

Några kommuner har satsat mer utomhus och/eller på digitala lösningar. Laxå skapade en digital konstrunda. Lindesbergs satsning på appen ”100 gravar innan du

dör” blev mer uppmärksammas än förväntat troligen på grund av pandemin. Örebro fokuserade under sommaren på hemesträndande invånare genom pop up-verksamhet, konstguider och söndagsmålning på Örebro kommuns öppna konstvägg. Örebro Konsthall arrangerade bygglek och stadsodling i Oskarsparken. Kulturcheferna beskriver också att kulturmiljöer utomhus har varit mer populära än vanligt. Det gäller till exempel Konst på hög i Kumla, Riseberga klosterruin i Lekeberg och Pershyttan i Nora.

Biografer

De kommuner som driver biografer har hållit stängt eller genomfört visningar utifrån gällande restriktioner med mindre publik och intäkter än normalt. I många fall är det inte kommunen som driver kommunens biograf utan en förening eller ett företag där kommunen stöttar med driftbidrag. Kommunala bidrag har betalats ut som vanligt för 2020 även om inte verksamhet har kunnat genomföras som vanligt och hyresreduktion har getts i några kommuner. Örebro kommun har en stor övrig kulturverksamhet jämfört med mindre kommuner och ansvarar bland annat för Bio Roxy. Bio Roxy genomförde under året verksamhet anpassad till gällande restriktioner. I och med de hårdare riktlinjerna från november kunde endast skolbio genomföras.

Kultur och hälsa

Eftersom det vanligen inte är kulturförvaltningarna som ansvarar för kommunens arbete med kultur och hälsa ger intervjuerna inte tydliga svar på vad pandemin har betytt för området. Troliga effekter är att det har påverkat kulturskapares möjligheter att nå den äldre målgruppen och att det har försämrat livskvaliteten för äldre och personer med funktionsnedsättning. Karlskogas kulturchef berättar att kulturverksamhet inom omsorgerna har ställts in, till exempel dans för seniorer och dans för personer med funktionsnedsättning.

Ekonomi och personal

Vanligen finns det en eller ett par tjänstepersoner samt bibliotekspersonal på kulturförvaltningarna i länets mindre kommuner. Ett tydligt medskick från kulturcheferna är att inställd kulturverksamhet inte med självklarhet innebär mindre att göra på kulturförvaltningarna. Dels har det krävts mer personal än normalt för att kunna säkra den verksamhet som har genomförts och dels har verksamhet tillkommit. Samtliga kommuner beskriver att nya, inledningsvis mer krävande arbetssätt och rutiner har införts på grund av corona. Arbetsbördan på länets bibliotek och kulturskolor har till exempel inte minskat även om en del aktiviteter har ställts in. Istället har digitalisering, nya bibliotekstjänster samt nya rutiner på grund av pandemin tillkommit. Mer tid än normalt har också använts till dialog och information om rådande situation med olika nätverk och samarbetspartners. I ett par kommuner har kulturtjänstepersoner tidvis fått rycka in i annan kommunal

verksamhet. Ett par kulturchefer beskriver också en viss ökad möjlighet att arbeta med strategiska dokument, utredningar och liknande arbete.

Få kulturchefer beskriver att de har genomfört ekonomiska besparingar inom kulturområdet under pandemin. Vissa delar har minskat, ställts in eller försvunnit medan andra delar av verksamheten har förändrats och ökat. Kulturskolans utgifter för konserter och uppvisningar har uteblivit men istället har det tillkommit kostnader för digital utrustning, teknik samt kostnader kopplat till omställningen så som städ- och hygienartiklar. Scenkonst som ställdes in under våren planeras gå till annan kulturverksamhet eller genomföras under hösten. I de fall scenkonstarrangemang har genomförts har det inneburit mindre publik än beräknat varvid intäkterna har blivit lägre. Kommunalt ägda kulturverksamheter som biografer har förlorat intäkter.

Om frågan lyfts till kommunnivå innebär inställda kulturaktiviteter färre besökare, vilket påverkar kommunens inkomster negativt.

Professionella kulturskapare

Flera kulturchefer har svårt att se sin roll kopplat till professionella kulturskapare och kulturföretag i kommunen men ser en tydligare koppling till civilsamhället. De menar att professionella kulturskapare främst anlitas vid olika kommunala evenemang eller för kultur i skolan och uppger att de därför inte har vidtagit några särskilda åtgärder riktat mot professionella kulturskapare bortsett från att inte kräva tillbaka medel i de fall evenemang inte har kunnat genomföras.

Några kommuner beskriver ett mer aktivt arbete för att stötta professionella kulturskapare som lever och verkar i kommunen. Laxå kommun har stödköpt konstverk. Nora kommun menar att det kan komma att bli aktuellt med någon form av stöd och/eller översyn av avtal. Hällefors kommun berättar:

Kommunen har köpt presentkort till all personal av företagarföreningen för att stötta företagarna. Här finns flera kulturskapare. Ett bidrag för samverkan mellan kommun och företag/förening vad gäller arrangemang har tagits fram. Det kan bidra till viss hjälp och återhämtning.

Örebro kommun berättar:

För närvarande har inte särskilda kommunala krismedel till kulturskapare inom alla konstområden införts. Signaler från Regeringen och myndigheter är att krisen kommer att hålla i sig under en längre period och Örebro kommun ser över hur vi kan stötta kulturlivet på sikt i en fortsatt kris men även vilka insatser som kommer att krävas när krisen är över. Örebro Konsthall har beslutat att omfördela budget till konstnärlig gestaltning genom ett riktat stöd till

yrkesverksamma, professionella konstnärer. Stödet omfattar 250 000 kronor som används för att köpa konst i direktupphandling genom öppen inlämning av konstverk.

Askersunds kommun har under coronapandemin stöttat genom att hjälpa till med återbetalning av biljetter och framflyttad verksamhet utan avbokningskostnader.

Kommersiell kultur

I större kommuner driver ofta kommunen mer egen kulturverksamhet och där finns också mer kommersiell kultur. Det kan handla om konserter eller andra evenemang som genomförs i inhyrda lokaler som Conventum i Örebro. Andra exempel är bokhandlar, musikstudios, ljud- och ljus teknikföretag och mindre vinstdrivande arrangörer. I en del mindre kommuner är den huvudsakliga kulturen istället kommunal eller driven av föreningar och studieförbund. Det finns inte alltid möjlighet att ta emot all slags kultur eftersom exempelvis större scener saknas.

Kommunerna stöttar inte kommersiell kultur som per definition är vinstdrivande och egenförsörjande. Samtidigt kan kommersiell kultur kopplat till nöjesbranschen mycket väl vara mer eller mindre nödvändiga inslag vid större kommunala evenemang. Normalt sett klarar sig den kommersiella kulturen utan stöd, men under coronapandemin har kommersiell kultur, om den inte är enbart digital, drabbats hårt. Lekebergs kommun påpekar:

Kommunerna har nog inte haft det svårast när det handlar om kulturen. Värst har de större privata aktörerna haft det.

Lekebergs kommun

Kulturföreningar

I mindre kommuner är kulturföreningar ofta centrala för den kulturella infrastrukturen. De genomför egna arrangemang, tillhandahåller lokaler eller ansvarar för arrangörskap. Det handlar om hembygdsföreningar, kyrkor, lokala teaterföreningar, konstföreningar, kulturhistoriska föreningar, filmföreningar med flera. Coronapandemin har inneburit ett stort antal inställda arrangemang för dessa föreningar och därmed minskade intäkter. Kumla och Hallsbergs kommun beskriver det så här:

Kumla hembygdsförening har inte kunnat genomföra midsommarfirande i Sannahed. Yxhultsbygdens hembygdsförening kommer inte att hålla hembygdsgården öppen i sommar. Inga arrangemang med föreningen Gata upp Gata ner genomförs (lokalhistoria). Inga teaterföreställningar via Kumla Riksteaterförening. Cumvoxbören har ställt in sina repetitioner och släktforskningsklubben har ställt in föreläsningar samt släktforskardag

Kumla kommun

/.../Sedan har vi föreningen Karin Bergöö Larssons vänner och Bergöövåningen med Carl Larsson-målningar. Där brukar vi ha visningar men de har också ställts in. De som guidar är 70-plus och visningarna har inte kommit igång.

Förhoppningsvis startas det igen i oktober. Modelljärnvägen är också en förening som brukar ha aktivitetsskvällar. Bion drivs av en förening som också har haft och har inställd verksamhet. Vi är väldigt beroende av dessa föreningar för att kunna hålla öppet. Det drivs genom föreningar och föreningsbidrag.

Hallsbergs kommun

Inställda arrangemang påverkar kulturföreningarnas ekonomi. Hällefors kommun påpekar att det finns föreningar som är beroende av inkomster från ett visst arrangemang för att kunna genomföra verksamhet resten av året. En stor del av föreningarna har en hög andel äldre aktiva medlemmar, vilket har försvårat ytterligare eftersom äldre har varit starkt begränsade att delta i sociala sammanhang under pandemin. Den interna föreningsverksamheten har därför inte heller fungerat som vanligt. Ljusnarsbergs kommun beskriver att kulturföreningarna i kommunen har det tufft och att det är viktigare än vanligt med ett nära samarbete mellan kommun och föreningsliv. Flera kommuner uppger att de inte kan bedöma hur mycket kulturföreningarna har påverkats av pandemin redan nu.

För att stötta föreningslivet beskriver kommunerna att de inte kräver tillbaka medel, även om det som brukar genomföras inte har kunnat genomföras eller har skjutits upp. Andra exempel på kommunalt stöd är förlustbidrag, förändring av innehåll i bidrag eller hyresstöd som citaten nedan visar.

Degerfors musikkår ställde in sina repetitioner under våren, men vi har ordnat en digital lösning. De vill spela för äldre utomhus, så då fick de det årliga bidraget de vanligtvis får för sin medverkan under nationaldagsfirandet som i år blev inställt till det istället.

Degerfors kommun

Vi har bra samarbete med föreningarna. De har nog absolut påverkats negativt. Vi har inte gjort någon speciell insats eftersom det inte går att göra något publikt just nu, men de får bidrag som vanligt.

Lekebergs kommun

Vi gick in med ett förlustbidrag till en teaterföreställning med byalaget och de fick även bidrag från kulturrådet. Laxå Bio får stöd för lokalen, sen söker de extra bidrag om de ska göra några aktiviteter likt projekt.

Laxå kommun

De bidrag som till exempel "Krokborns vänner" har för att genomföra arrangemang i parken är utbetalat oavsett arrangemang eller inte detta år.
Hällefors kommun

Det är också en regel att kommunerna inte använder 2020 som utgångspunkt för bidragsgivningen. Föreningar beskrivs också ha fått förlängd ansökningstid med tanke på att inte årsmöten har kunnat hållas som vanligt.

Det finns även exempel på föreningar som har kunnat genomföra verksamhet som vanligt eller på nya sätt anpassade till pandemin.

Vi samarbetar med en förening (Riseberga Redivia) som har visningar i klosterruinen. De har genomförts då de är utomhus och haft begränsat antal. Det har fungerat väldigt bra! Jag är särskilt stolt att de hade visningar enbart på teckenspråk. Lekebergs revysällskap har också hållit igång men haft färre som får besöka.

Lekebergs kommun

Detta är kommunens bild av hur kulturföreningar har påverkats av pandemin. För mer om hur föreningarna själva beskriver situationen se rapport: "Coronapandemins påverkan på civilsamhället i Örebro län - En analys av enkäter gjorda under våren och hösten 2020". Det finns en kort sammanfattning i bilaga 3.

Kultur genom studieförbund

Även studieförbunden har i många kommuner en central roll för kommunens kulturutbud. Neddragningar där blir därför kännbara. Studieförbunden har påverkats starkt av pandemin på samma sätt som andra aktörer med utåtriktad verksamhet och kulturarrangemang.

Kommunerna anger att de inte kommer att kräva tillbaka medel till studieförbunden och betalar ut medel även om det som brukar genomföras inte genomförs eller har skjutits upp. Det är också en regel att kommunerna inte använder 2020 som utgångspunkt för bidragsgivning.

Karlskoga kommun beskriver hur studieförbundens verksamhet har anpassats efter de nya förutsättningarna genom digitala lösningar, utomhuskurser, mindre grupper och att aktiviteter för 70-plus är pausade. En del studieförbund har gått över till distanscirkel som genomförs digitalt. Askersunds kommun påpekar samtidigt att virtuella aktiviteter inte helt kan ersätta andra aktiviteter med tanke på den äldre målgruppen.

En kommun beskriver att ofrivillig ensamhet är ett problem som har blivit värre när verksamheter har fått stänga under pandemin. Det finns samtidigt exempel på verksamhet som har satt fart med stöd av studieförbund trots corona:

Vi har dragit igång skolworkshops med Medborgarskolan, vilka kan genomföras trots corona. Vi försöker hitta former och är i vår konsthall, där det finns gott om utrymme.

Laxå kommun

Detta är kommunens bild av hur studieförbunden har påverkats av pandemin. För mer om hur studieförbunden själva beskriver situationen se rapport: "Coronapandemins påverkan på civilsamhället i Örebro län - En analys av enkäter gjorda under våren och hösten 2020". Det finns en kort sammanfattning i bilaga 3. Örebro läns bildningsförbund genomför också lägesbilder om situationen under pandemin.

Tankar om framtiden

Samtliga aktörer som ingår i kartläggningen har också fått berätta om hur de ser på framtiden.

I april, när kultursektorn var i ett ovisst kaos, svarade **regionalt finansierade kulturproducenter** på frågan om framtiden. Kommentarer visar att det råder stor oro. Ett tydligt fokus i samtalen blir därför i många fall den närmaste framtiden och olösta verksamhetsfrågor:

Ingen vet hur det kommer att utvecklas. Tanken i år är att vi fortsätter som planerat. Men det kan vara att vi inte får komma ut på skolor och att vi får skjuta en del till våren? Om vi inte får repetera blir det ju annorlunda... Övriga delar har redan börjat som producent, scenografi och liknande. Skådespelarna är också kontrakterade för produktionen i höst. Det blir arrangören som får hantera antal i publiken. Sedan kan det förstås innebära att vi inte kan spela eller måste skjuta på spelperioden./.../ Vi kommer att finnas kvar och fortsätta som teater. Om det fortsätter mycket länge och vi ändå får behålla vårt huvudsakliga stöd då går det att behålla kansliet och vara innovativa och försöka hitta lösningar. Men vi behöver biljettintäkter också för att ha råd att anställa och spela i den omfattning vi kan göra idag.

Teater Martin Mutter (intervju april)

Om vi inte behöver betala tillbaka (verksamhetsmedel) till Region Örebro län kan vi klara oss. Då finns möjlighet för R och mig att fortsätta arbeta. Då räknar vi också med att kommunens pengar ligger kvar och vi hoppas också få en indexuppräkningsfråga från kommunen. Sedan hoppas vi att vi inte behöver betala tillbaka 150 000 till Sparbanken. Då är vi körda!

Stadra Teater (intervju april)

Vad krävs för att vi ska kunna finnas kvar även 2021? Det är en viktig fråga. Det är ingen ko på isen så att vi kursar idag, men det är en besvärlig ekonomisk situation. Det är mars-maj som vi säljer biljetter och det är sällan under 80% beläggning. Det är då bidragen kommer också. Om vi kan ha kvar den fasta personalen till 2021, kan vi hålla förberedelserna flytande. Sedan måste vi också hålla igång fastigheten. Står det helt utan värme 2020 när det blir kallt går det sönder helt enkelt. Det finns också risk för vandalisering.

Opera på Skäret (intervju april)

Jag känner oro för regionens och statens möjlighet att ta hand om oss. Vi behöver en långsiktig plan om det ska finnas kvar en bransch efter pandemin. Obalansen mellan våra intentioner och ägarnas möjlighet behöver minska. Vi kan exempelvis

göra en plan på tre-fyra år. Det är viktigt med den politiska förståelsen för vår verksamhet.

Länsteatern i Örebro (intervju april)

Efteråt, när pandemin har lagt sig, kanske vi kan se att det kommit något positivt ur det hela. Just nu gör pandemin att man bryr sig mer om människor och hur det ser ut i lokalerna. Vi kollar rörelsemönster hos besökarna och tänker generellt mer på sådana saker i detalj. Kunderna är förstående, och vi försöker även vara förstående gentemot dem.

Alfred Nobels museum (intervju april)

Om corona fortsätter jobbar vi naturligtvis mer digitalt och med våra samlingar. Vi försöker skapa digital pedagogik. Vi försöker hitta andra lösningar, men däremot kan vi inte räkna med att det är något vi kan ta betalt för.

Örebro läns museum (intervju april)

Med tiden som är nu kan det leda till en förändring av beteende. De (besökarna) kanske inte kommer i höst även om de kan. De kanske/.../kommer först nästa år eller senare... När hjulen börjar snurra igen är det kanske inte museum som börjar rulla först... Kommunen kan också gå mycket minus. /.../ Mest fascinerande är att se så fort ett samhälle kan krackelera. Något positivt för vår verksamhet kan vi inte se i detta.

Skoindustrimuseet (intervju april)

Det har varit svårare att planera nu. Vi hade till exempel skickat in ansökningar för ett musikdramatiskt verk med nykomponerad musik där även lokalbefolkningen skulle vara med. Vi har valt att inte gå vidare med det eftersom det är äldre involverade och en kör också. Det känner vi väl... att det inte funkar. Det är jättesvårt att veta hur det ser ut. I det här läget är det viktigt att inte pengar går åt till ingenting. Vi försöker se till att det kommer till nytta. Vi planerar inte sådant som vi i nuläget ser att det inte går. Vi har till exempel gjort en hemsida, ett skyltsystem och arbetar med folders och liknande./.../ Vi är tacksamma att vi är med i modellen annars skulle vår verksamhet ha gått under.

The non existent Center (intervju i oktober)

Senare i januari 2021 gavs kulturaktörerna möjlighet att komplettera sina svar. Frågor som då togs upp var hur det blir möjligt att gå vidare efter pandemin med tanke på de ekonomiska förlusterna, de aktörer som lämnar branschen och det kunskapsbortfall som uppstår. En tydlig farhåga bland flera är om publik och besökare kommer tillbaka i samma omfattning som före pandemin. Samtidigt som det finns exempel på det motsatta: en tro på en större efterfrågan än normalt när pandemin tar slut. En tydlig oro märks inför att satsa på verksamhet 2021 eftersom det är svårt att sja om läget.

Ytterligare reflektioner handlar om att publiken/deltagare/besökare har vant sig vid digitala lösningar och att det troligen kommer att finnas fortsatt efterfrågan på dessa tjänster även i framtiden. Det kan komma att innebära svårigheter att både möta upp dessa nya behov och fortsätta med verksamheten så som den såg ut före pandemin.

Det svåra är att uppskatta vad som kommer att krävas för att få tillbaka de kommersiella musikskapare, artister, musiker med flera som inte har kunnat livnära sig under denna väldigt svåra period. Den vanligaste formen är ju småföretagare då anställningar är sällsynta inom denna yrkesgrupp. Jag är också bekymrad över att det kanske inte blir en stark efterfrågan sen när saker och ting så småningom återgår till det "nya normala". Hur mycket kommer vanor, fortsatt försiktighet och övriga beteenden att ha hunnit ändras under denna nu rätt långa tidsperiod?

Amatörmusikkonsulent

Pandemin har med stor sannolikhet påverkat publikens och besökarnas framtida beteende och vanor. Kulturen får sannolikt därför arbeta hårt för att återvinna förtroendet från publik och besökare. Farhågor från dessa kan under lång tid vara "vågar man samlas i stora grupper för att lyssna på musik, gå på teater, utställningar, festivaler o s v? Vissa vanor kanske försvinner helt medan andra vanor har kommit för att stanna, ex att hålla avstånd och sprita händer. Det är i och för sig ingen som vet något om detta idag, men att pandemin har påverkat besökares framtida beteende är sannolikt, till och med högst troligt. /.../ Publikens ändrade beteende kommer även att definiera och påverka hyresintäkter, publika intäkter och därmed hela budgeten för lång tid framåt, inte bara under pågående pandemi. Intäkter från biljettförsäljning och uthyrning kommer att minska i jämförelse med intäktsnivån före pandemin. Detta innebär att kulturlivet försvagas. Det icke offentligt finansierade kulturlivet och det ideella kulturlivet kommer med säkerhet att behöva stöd från det offentligt finansierade professionella kulturlivet, exempelvis hyresanpassningar utifrån att man inte fyller hela lokalen med publik och därmed får minskade intäkter till sin verksamhet. Länets offentligt finansierade professionella kulturliv kommer att behöva förstärkt ekonomiskt stöd under flera år för att fortsätta leva och utvecklas efter pandemin, och för att kunna stödja det icke offentligt finansierade kulturlivet och det ideella kulturlivet. Hela det kulturella kretsloppet och den kulturella infrastrukturen behöver byggas upp för lång tid framöver.

Länsmusiken i Örebro

Våra besökare kommer med största sannolikhet att fortsatt vilja ha tillgång till webinarier, konserter, föreläsningar med mera via webben. Att kunna fortsätta sitta hemma i soffan och ta del av kulturutbudet. Det måste vi kunna möta. Det behövs stöd till teknisk utveckling och digitalt arbete. Eller snarare stöd till att få

avsätta tid för att arbeta med digitalt tillgängliggörande. Branschen har redan påbörjat omställning till digital verksamhet/tillgänglighet, vissa verksamheter har lättare. För andra, som arkiv, är förberedelse tiden, framtagandet, sammanställandet längre för att kunna skapa en produkt att lägga på sociala medier eller som film på hemsidan. Ofta konkurrerar det digitala tillgängliggörandet om tiden med andra mål som ska nås i verksamheten.
ArkivCentrum

Naturligtvis är det mycket ekonomi som styr vad som kan göras framöver. Vi brukar börja rekrytera extrapersonal/guider i februari. Men i dagsläget går det inte att lova något. Skulle verksamheten komma igång framåt sommaren, får vi nog börja i mindre skala, med mindre anställd personal, eftersom det är här den stora kostnaden ligger. Vi brukar också annonsera i busstidningar och liknande men det finns inga möjligheter att göra idag av ekonomiska skäl. Ovissheten är nog det största problemet och att hålla kvar den duktiga personal som vi har haft. Våra stiftare ger oss också ett bidrag per år. Vi hoppas att de inte tröttnar utan fortsätter att stötta oss.
Alfred Nobels museum

För oss som kulturaktör är det bra att veta att publiken längtar efter vår verksamhet, något vi får uttryck för hela tiden. Det finns en hunger efter upplevelser. Och vi vill inget hellre än att få skapa och få bjuda på inspirerande föreställningar.
Stadra Teater

De kommunala kulturcheferna svarar på frågan om framtiden mellan juni och september. Det vill säga en relativt lugn period under pandemin. De är ense om att det än så länge inte går att säga hur coronapandemin kommer att påverka kommunernas kulturutbud, den kommunala kulturen och ekonomin i den kommunala kulturen.

Generellt sett är det svårt att redan nu se alla effekter och den påverkan som det kan komma att ha både på kommunal kultur och på kommunala beslut om exempelvis föreningar och studieförbund. Dels är faran ännu inte över och dels är kommunernas framtida ekonomi svår att sia om.

Ljusnarsbergs kommun

Flera hyser oro för att coronapandemin kommer att påverka kommunala beslut om finansiering på sikt samt folks vilja att delta i fysiska kulturarrangemang:

Man skulle kunna önska att det skulle satsas, men generellt finns ett krav att minska budget för alla förvaltningar. Kommunen har fått ökade utgifter som vi inte vet hur de kommer kompenseras.

Lindesbergs kommun

Det kan komma bli stora negativa ekonomiska konsekvenser för kommunen framöver som på sikt kan påverka stöd till civilsamhället och professionella kulturskapare.

Örebro kommun

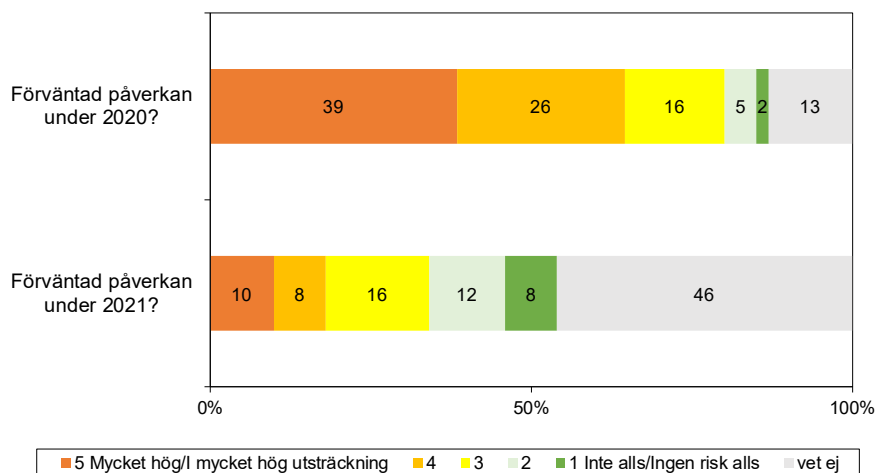
Ja, jag funderar på vad som händer framåt. Vad händer när vi skapar arrangemang, vågar folk komma ut då? Vi har haft två arrangemang som dragit mycket folk, men det kan ju vara tillfälligt. På vilket sätt kommer man att delta i kulturlivet framöver?

Laxå kommun

Kulturcheferna konstaterar samtidigt att coronapandemin driver på utvecklingen och att många nya innovativa arbetssätt utvecklas. Att diskussioner om digital utveckling och kvalitetskrav på det digitala har kommit igång ses också som en viktig effekt av pandemin. Bibliotekens viktiga samhällsroll har också i många kommuner uppmärksamrats mer än vanligt.

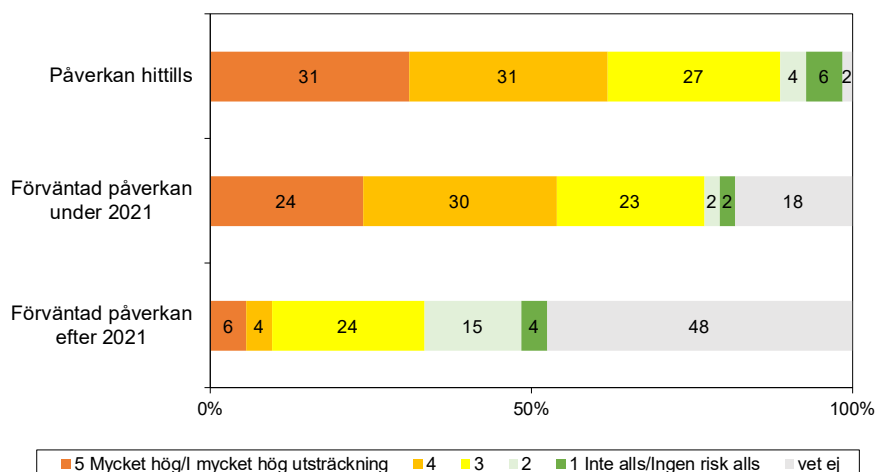
De kulturaktörer som svarar i enkätundersökningarna, det vill säga i första hand **fria professionella kulturskapare och andra kulturaktörer i mindre företag utan offentlig finansiering**²⁷ bedömde redan i april att de skulle påverkas starkt av pandemin 2020 och 65 procent trodde att de skulle komma att påverkas i hög eller mycket hög utsträckning.

Hur corona har påverkat eller förväntas påverka kulturverksamheten
(Enkät i april 2020, 169 svar)

I oktober när 2020 nästan är slut är den faktiska siffran på en liknande nivå och 62 procent anger att de har påverkats i hög eller mycket hög grad under år 2020. Det är också betydligt fler som tror att de kommer att fortsätta påverkas starkt under 2021 (18 procent i april jämfört med 54 procent i oktober). När verksamheterna i oktober försöker bedöma läget längre fram, efter 2021, är osäkerheten ungefär lika stor som den var i april då de ombads bedöma situationen 2021.

Hur corona har påverkat eller förväntas påverka kulturverksamheten
(Enkät i oktober 2020, 126 svar)

²⁷ Se fotnot 2

Några sista tankar om pandemin och dess påverkan på kulturen från olika delar av kartläggningen är följande:

Framtiden känns mer osäker än någonsin. Konkurrenten hårdnar lokalt och nationellt.

Bild och form, skapande verksamhet

Vi har lärt oss att när man måste så går det snabbare att ställa om.

Lindesbergs kulturchef

Undantaget det ekonomiska perspektivet och förlusten av inkomst är ett stillastående ibland nödvändigt för reflexioner kring framtida inriktning.

Utställningsarrangör bild och form

Även om det inte finns något positivt med pandemin, kanske mera långsiktigt, så öppnar det upp en dialog som visar hur känslig kultursektorn är. Det är sårbart och oförutsägbart. Man får tänka om totalt!

Frövifors pappersbruksmuseum

Slutdiskussion

Pandemins påverkan på länets kulturella infrastruktur

Ytterst innebär pandemin att möjligheten att ta del av kultur i länet tillfälligt har minskat drastiskt för både invånare och besökare. Likaså har förutsättningarna för mellanmännsliga möten förändrats för vilka kultur vanligtvis är en viktig och bärande del. I den här kartläggningen är fokus hur länets kulturella infrastruktur påverkas av pandemin. Det är den infrastruktur som kommer att sätta ramarna för möjligheten att ta del av kultur från länet samt möjligheten att skapa kultur i länet i framtiden.

Den genomförda kartläggningen visar att pandemin skapar stora svårigheter för länets professionella kulturliv. Pandemin påverkar möjligheten att bedriva kulturverksamhet såväl som möjligheten att försörja sig, genom restriktionerna till följd av pandemin. Det finns också en uttalad oro för vad som ska ske efter pandemin och möjligheten för den professionella kulturen i länet att återhämta sig. Det är inte enbart professionella kulturskapare som har svårigheter. Delar av länets arrangörssystem och andra verksamheter viktiga för att kunna genomföra kultur är också sårbara. Om de slås ut finns risk för att det rent praktiskt blir svårt att framföra/skapa/ta del av kultur efter pandemin. Kulturaktörer som till största del är offentligt finansierade har så länge de får sina offentliga medel större möjligheter att överleva pandemin än självbärande aktörer. I Örebro län är de större aktörerna som länsmusiken, länsteatern och Örebro läns museum till största del offentligt finansierade. De självbärande aktörerna är i hög grad enmansföretag eller uppdragsanställda inom scenkonst, bild och form, litteratur eller film. Det finns samtidigt många kopplingar mellan de självbärande professionella och de offentligt finansierade, till exempel genom uppdragsanställningar och möjlighet att hyra lokaler. Den kulturella infrastrukturen är komplext sammanvävd också med det ideella kulturlivet genom arrangörsföreningar och andra slags föreningar som behövs för att kulturlivet ska fungera. Det innebär att om en del av kulturlivet drabbas påverkar det andra delar negativt.

En stor svårighet i slutet av 2020 och början av 2021 är den ovisshet som råder eftersom ingen vet när pandemin är över. Det går inte med säkerhet att säga när publik kulturverksamhet kan genomföras i länet igen. Kulturarrangemang kräver ofta lång framförhållning och förarbete genom till exempel anställningar och marknadsföring. Att planera för det som inte blir av medför förlorade arbetsinsatser och ekonomiska resurser. Det innebär att många kulturarrangörer och kulturaktörer i nuläget inte vågar satsa och att möjligheterna att försörja sig på kultur minskar. Det innebär, förutom att det kan dröja innan kulturarrangemang kan genomföras i länet, att kulturaktörer kan tvingas lämna sina yrken för att hitta nya försörjningsmöjligheter. Den kompetens som då förloras kan vara svår att få tillbaka efter pandemin.

Det finns farhågor att den fysiska publiken inte kommer tillbaka när pandemin är över på grund av de nya vanor som har skapats. Det handlar framförallt om en ökad vana att ta del av digital kultur. En del kulturaktörer tror också att pandemin kommer att skapa en mer långdragen rädsla för att befinna sig i en publik eller i sammanhang med många människor. Det finns också aktörer som inte har haft tillräcklig ekonomi eller teknisk kunskap för att synas under pandemin, vilket kan bli ett problem. Det finns samtidigt de som märker av en stor hunger på kulturupplevelser, vilket skulle kunna tyda på att det istället blir större efterfrågan på kultur än normalt efter pandemin.

Restriktionerna innebär svårighet att resa, vilket skapar stora problem för kulturaktörer som arbetar nationellt eller internationellt i länet. Det gäller till exempel inom musik, opera, bild och form och dans. Som för många andra aktörer i samhället innebär pandemin också oro för att smitta (publik/besökare) eller att själv bli smittad under yrkesutövning. Det betyder att en mängd olika åtgärder har vidtagits för att skapa smittsäkra miljöer.

En stor förändring under pandemin är att digitala lösningar har ökat explosionsartat. Inom kulturlivet liksom inom många andra delar av samhället kan digitala verktyg spara tid och miljö. Framförallt innebär det en möjlighet att verka och nå ut med kultur trots pandemin, exempelvis genom streamad scenkonst, ökad verksamhet på nätet inom slöjdområdet eller en omställd kommunal kulturskola. Den digitala utvecklingen gäller dock inte bara Örebro län utan hela Sverige och stora delar av världen, vilket inom det professionella kulturlivet innebär ökad konkurrens. Den snabba digitala utvecklingen innebär också en mängd frågor som under pandemin har behövt lösas snabbt och ofta utan facit i hand. Förutom kunskap om olika tekniska redskap handlar det om upphovsrätt, konstnärlig kvalitet, möjligheten att ta betalt samt frågan om vad som sker med till exempel scenkonsten utan det fysiska mötet med publiken.

Flera kulturverksamheter har en förhoppning om att nå nya målgrupper med ett digitaliserat kulturutbud. Samtidigt finns frågetecken om vilka som verkligen nås av det digitala utbudet. Det påpekas också att det är troligt att publiken/besökarna kommer att fortsätta efterfråga digitala alternativ vid sidan av den fysiska verksamheten även efter pandemin. Det innebär merarbete och kostnadsökningar för verksamheterna. Den digitala utvecklingen har också påverkat sättet att mötas inom och mellan verksamheter. Även här kan det finnas problem som skärmtrötthet. Med de många frågetecken som finns är det troligt att det kommer att finnas behov av att utvärdera den senaste tidens snabba utveckling och gå vidare med det som är hållbart över tid. Ibland som ett komplement till övrig verksamhet och ibland som en ny verksamhetsgren. Ökad digitalisering kan vara ett svar. Ett annat svar kan vara att erbjuda något som inte den digitaliserade kulturen kan erbjuda.

Folkbibliotek är lagstadgade och samhällsviktiga verksamheter som ska vara öppna för alla. Offentligt finansierade museum och arkiv är andra viktiga delar i samhället och demokratin. Inom branscherna uttrycks oro för att offentliga ekonomiska neddragningar i spåren av pandemin kan komma att påverka medlen till verksamheter av detta slag och därmed samhällets fortsatta demokratiska utveckling.

Även om pandemin främst skapar svårigheter påpekar flera kulturaktörer att det ändå är viktigt att försöka se möjligheter till utveckling i denna osäkra situation. Exempelvis upplever en del kulturskapare ökade möjligheter till konstnärligt skapande. Nya förhållningssätt vid genomförande av kultur kan också leda till utveckling. Små anpassningar som kan tyckas oviktiga när de genomförs men som på sikt kan leda till nya insikter och sätt att fungera. Det kan generera nya kulturverksamheter, nya ekonomiska lösningar, och kultur som en självklar del på nya platser. Nya kulturuttryck kan också skapas i spåren av pandemin.

Resultatet från kartläggningen som helhet antyder att om den professionella kulturen som vi känner den idag ska finnas kvar och utvecklas i länet även efter pandemin behövs stödinsatser. Det gäller inte minst inom den kommersiella kulturen och exempelvis musikbranschen. En försvårande omständighet är att stora delar av kultursektorn redan före pandemin levde på den ekonomiska marginalen. Under pandemin är risken stor att kulturskapare och andra kulturaktörer i länet lämnar sina yrken.

En fråga som ingen kan svara på är hur publiken, besökare och ideella kulturutövare i länet kommer att reagera efter att pandemin är slut. En annan fråga är hur det ideella kulturskapandet genom föreningsliv och studieförbund kommer att utvecklas? Den parallella kartläggningen med länets studieförbund och föreningsliv tyder till exempel på att kulturföreningarna är mer negativt påverkade av pandemin jämfört med övrigt regionalt föreningsliv²⁸. Studieförbunden har klarat sig bättre, men oro finns för framtida finansiering.²⁹ Hur länets offentliga finansiering av kultur (genom kommuner, region och stat) kommer att utvecklas de närmaste åren är avgörande.

²⁸ Kartläggningen jämför kulturföreningarna med samtliga regionala föreningar. Det betyder att det kan finnas även andra delar av föreningslivet som har drabbats hårt under pandemin men där ingen analys har genomförts.

²⁹ För mer information se rapport: "Coronapandemins påverkan på civilsamhället i Örebro län - En analys av enkäter gjorda under våren och hösten 2020". Det finns också en kort sammanfattning i bilaga 3.

Sammanfattningsvis är det möjligt att urskilja tre tydliga sätt som pandemin påverkar länets kulturella infrastruktur:

1. Den stora osäkerhet och de ekonomiska svårigheter som pandemin innebär för länets kulturella infrastruktur är en stor risk för möjligheten till fortsatt utveckling. Pandemin kan komma att innebära nedlagda verksamheter, förlorad kompetens samt rädsla för att satsa på kulturarrangemang. Att den kulturella infrastrukturen redan är underfinansierad och en komplex väv där olika aktörer (såväl professionella som ideella) är beroende av varandra för att kunna verka, försvårar situationen.
2. Den explosionsartade digitala utvecklingen kräver att länets kulturverksamheter förhåller sig till den. Det handlar om teknisk utveckling, samt frågor kopplat till kvalitet, konkurrens, upphovsrätt och möjligheten att ta betalt. En viktig fråga är också möjligheten till digital utveckling vid sidan av den tidigare ordinarie verksamheten.
3. Utvecklingen som sker i spåren av pandemin med ny efterfrågan och nya förhållningssätt och sätt att agera kan leda till såväl nya kulturverksamheter och lösningar för att ta del av kultur som till att nya kulturformer utvecklas.

Olika sätt att stärka länets kulturella infrastruktur

Vad visar kartläggningen om hur den kulturella infrastrukturen i Örebro län kan stärkas i samband med pandemin? Det är viktigt att återigen betona att kartläggningen och slutsatserna har vuxit fram när pandemin fortfarande pågick och det rådde stor osäkerhet om fortsatt utveckling. Det är inte heller endast pandemin som påverkar utvecklingen utan även övriga samhällsförändringar som till exempel den pågående digitaliseringen, globaliseringen, det ekonomiska läget, klimatkrisen och den demokratiska utvecklingen och sammanhållningen i samhället som när kartläggningen genomfördes utmanas på olika sätt.

Rösterna i kartläggningen som till största del kommer från länets professionella kulturliv, kommunala och regionala kulturtjänstepersoner samt statliga myndigheter inom kulturområdet visar på följande behov i vårt län:

- De offentligt finansierade kulturaktörerna behöver behålla nuvarande medel för att kunna fortsätta fungera som nav i länets kulturella infrastruktur. Detta även om verksamheterna fungerar annorlunda under pandemiåren.
- Det behövs tillfälligt ekonomiskt stöd till professionella kulturskapare och andra kulturföretag utan offentlig finansiering under pandemin. Det gäller även kulturaktörer som vanligen klarar sig utan offentligt stöd.
- Stödinsatser behöver även riktas till kulturskapare som delvis lever på annan inkomst (så kallade kombinatörer) eftersom de är en stor del av det professionella kulturlivet i länet inom exempelvis bild och form och slöjd.

- Den digitala utvecklingen behöver stöttas genom exempelvis utvecklingsmedel och fortbildning. Nationellt och internationellt utbyte behövs liksom fortsatta samtal om kvalitet, upphovsrätt och möjlighet att ta betalt.
- Det nya som sker inom kulturen i spåren av pandemin behöver fångas upp. Det kan handla om förändrade verksamheter, nya kulturuttryck eller en utveckling som inte kan förutses.
- En möjlig försämrad samhällsekonomi till följd av pandemin innebär att kulturens roll i samhället behöver tydliggöras och samverkan med andra samhällsområden utvecklas.
- Den pågående digitaliseringen och globaliseringen tyder på att den nationella och internationella samverkan behöver stärkas och bli en än mer naturlig del av länets kulturliv.
- Fortsatt forskning och utvärdering av hur den kulturella infrastrukturen utvecklas i spåren av pandemin behövs. Inte minst är det viktigt att följa hur publik och besökare reagerar efter att pandemin är över.
- Fortsatta politiska diskussioner behövs både nationellt, regionalt och lokalt för att fatta beslut som stärker den kulturella infrastrukturen.
- Dialogen mellan Region Örebro län och länets regionalt finansierade kulturaktörer behöver fortsätta. Region Örebro län har som uppdrag att föra de regionala kulturaktörernas talan i samtal med staten.

Den parallella kartläggningen med länets studieförbund och föreningsliv tyder framförallt på att det är av stor vikt att de offentliga bidragen till kulturföreningar och studieförbund ligger kvar på samma nivå som före pandemin och att pandemiåren inte ska ligga till grund för fortsatt finansiering. Det kan också finnas behov av stödinsatser för att en del kulturföreningar ska överleva.

Hur Region Örebro län är ett stöd genom sitt kulturuppdrag

En central fråga utifrån kartläggningens resultat är hur Region Örebro län kan stötta länets kulturella infrastruktur utifrån sitt uppdrag. Kultur är ett av Region Örebro läns kärnuppdrag. De styrande politiska dokumenten (den regionala utvecklingsstrategin och den regionala kulturplanen) lyfter fram vikten av en väl fungerande kulturell infrastruktur i hela länet inom de kulturområden som Region Örebro län har ett särskilt ansvar för genom den nationella förordning som styr kultursamverkansmodellen. I korthet innebär det att ansvara för att främja en god tillgång för länets invånare till

- professionell teater-, dans- och musikverksamhet,
- museiverksamhet och museernas kulturmiljöarbete,
- biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet,

- professionell bild- och formverksamhet,
- regional enskild arkivverksamhet,
- filmkulturell verksamhet, och
- främjande av hemslöjd.

Region Örebro län ska också, enligt den regionala kulturplanen och den regionala utvecklingsstrategin, arbeta för ett hållbart samhälle och ett jämlikt och jämställt kulturliv där de sex perspektiven hela länet, socioekonomi, jämställdhet (HBTQ ingår), barn, funktionshinder samt etnisk och språklig bakgrund (nationella minoriteter och teckenspråk ingår) särskilt lyfts fram.

Kultur ska vidare enligt styrdokumentet vara med och bidra till stärkt social sammanhållning, ett attraktivt län för boende och besökare samt ett utvecklat arbete med kultur och hälsa. Kulturnämnden har beslutat att 2021 särskilt prioritera stödinsatser kopplat till pandemin, arbete för kultur i hela länet och arbetet med kultur och hälsa. Även internationalisering har pekats ut som ett viktigt område.

Med detta uppdrag som bakgrund sammankopplat med resultatet från kartläggningen genomförs redan verksamhet som stärker länets kulturella infrastruktur under och efter pandemin. Det finns också flera exempel på verksamhet som har haft svårt att fungera som vanligt under pandemin samt verksamhet som skulle kunna utvecklas för att ytterligare stärka länets kulturella infrastruktur under och efter pandemin. Slutligen finns även en del andra insatser som skulle behövas i länet samt inriktningar i styrdokument som inte får glömmas bort under och efter pandemin.

Verksamhet som är till stöd under pandemin

- Årligen fördelar Region Örebro län medel på sammanlagt drygt 100 miljoner kronor vikta till regionala kulturaktörer (se bilaga 1). Årliga bidrag ges också till regionala kulturföreningar och studieförbund. Det fördelas också mindre utvecklingsmedel, kulturpris och stipendier. Trots påverkan av pandemin har dessa medel fördelats som vanligt och de regionalt finansierade kulturaktörerna får 2021 uppräknade medel. Vid fortsatt fördelning av medel till de regionalt finansierade kulturaktörerna såväl som kulturföreningar och studieförbund bör inte pandemiåren användas som grund för fortsatt finansieringen.
- De kulturfrämjande verksamheterna har en viktig roll för utveckling av den kulturella infrastrukturen inom de utpekade kulturområdena. De har kontaktnät på lokal, nationell och ibland internationell nivå och är ibland den enda resursen inom sitt kulturområde. Fortsatt utveckling av verksamheterna är viktig för utvecklingen i länet. Flera av de främjande verksamheterna stärks under 2021.

- Utvecklingsprojektet Digitalt först med användaren i fokus inom regional biblioteksverksamhet syftar till att stötta länets folkbibliotekspersonal i den digitala kompetensutvecklingen.
- Bokstart Örebro³⁰ län vänder sig till föräldrar och vuxna i små barns (0-3 år) närhet. Syftet är att tidigt stärka små barns språkutveckling genom att uppmuntra föräldrarna till att läsa, sjunga, rimma och ramsa med barnet.
- En utbildning riktad till kulturella kreativa näringar har genomförts med fokus på att under rådande läge ges möjlighet att utveckla sitt företagande.
- Utvecklingsledaren för bild och form har varit med och skapat hemmaresidens för fyra konstnärer tillsammans med främjandeverksamheten i Sörmland, Västmanland och Uppsala län.
- En mer utvecklad samverkan mellan länets kommuner, regionen och länets kulturinstitutioner har påbörjats. En handlingsplan har tagits fram av kommuner och region i samverkan.
- Ekonomiska medel behöver användas effektivt och medvetet och ökad samverkan mellan till exempel regioner och kommuner är en viktig del. Exempel på pågående samverkan är.
 - Aktörerna inom de olika kulturområdena samverkar nationellt och ibland internationellt.
 - Region Örebro län ingår i nationella nätverk samt ett nätverk för ökad samverkan med närliggande regioner.
 - Samverkan sker mellan kultur och andra samhällsområden som till exempel social välfärd, folkhälsa och energi och klimat genom arbetet med den regionala utvecklingsstrategin.
 - Den internationella samverkan genom EU-projekt behöver utvecklas. Region Örebro län genomför därför en satsning på höjd kompetens 2021.

Satsningar 2021 till stöd under och efter pandemin

- En utbildning för att stötta den digitala kulturutvecklingen i länet planeras.
- Kulturnämnden har avsatt en mindre summa för att stötta länets kulturella infrastruktur under pandemin.
- En GIS-kartläggning syftar till att ge en bild av den kulturella infrastrukturen i länet inom de olika kulturområdena. Det kan skapa en tydligare bild av styrkor såväl som brister.
- En nulägesanalys av området kultur och hälsa i Örebro län ska genomföras. Mål och riktlinjer för fortsatt arbete ska också tas fram. I spåret av pandemin är till exempel den ökade psykiska ohälsan och äldreården viktiga områden, där kulturen kan vara med och bidra till ökad livskvalitet.

³⁰ Bokstart Örebro län bygger på samverkan mellan bibliotek, BVC/Familjecentral, Logopedi och förskola som alla har ett uppdrag att arbeta med små barns språkutveckling.

- Flera satsningar genomförs också inom regional Biblioteksutveckling. Till exempel
 - Nya vägar och arbetssätt för hållbar utveckling och mänskliga rättigheter inom biblioteksområdet i ett postcorona perspektiv
 - EU-projektet "ReSypp"
 - Verksamhetsutveckling av folkbibliotek genom FN:s globala mål under och efter pandemin
 - Digital transformationsledning för folkbibliotekschefer
- Inom litteraturfrämjandet hos Region Örebro län har den digitala satsningen Månadens författare skapats som ett sätt att synliggöra författare från länet.

Verksamhet som kan stötta när pandemin är över

Flera pågående verksamheter har påverkats negativt av pandemin, men kommer att kunna vara till stort stöd igen efter pandemin.

- Region Örebro län är med och subventionerar kultur i länets förskolor/skolor genom KulturKraft.
- Region Örebro län är med och stödjer ökad samordning mellan länets kulturskolor.
- De pågående utvecklingssatsningarna inom professionell dans samt främjandeverksamheten bild och form, film, musik och litteratur.
- Stärkt scenkonst utanför tätort.
- Pågående residensprojekt inom bild och form.
- Olika utvecklingsprojekt inom kultur och hälsa så som till exempel dans för ökad fysisk och psykisk hälsa samt kultur inom äldreboenden och för personer med funktionshinder.

Andra stöd som skulle behövas

- De regionalt finansierade kulturproducenterna är viktiga nav i den kulturella infrastrukturen inom de särskilt utpekade områdena. För att kunna lyckas med den uppgiften behöver de behålla sina årliga bidrag samt få årliga uppräknings på en nivå som innebär att verksamheterna inte behöver göra successiva nedskärningar.
- Den mest brännande frågan är den ekonomiska situation som stora delar av det fria professionella kulturlivet i länet befinner sig i på grund av pandemin. Det gäller även den kommersiella kulturen där varken region eller kommun har ett uttalat uppdrag eller medel för att stötta. Utan insatser finns risk för nedlagda verksamheter, kulturskapare som lämnar sina yrken samt ett försämrat kulturutbud i länet.
- Kartläggningen tyder på att öppenhet för ny kultur och nya kulturverksamheter i spåren av pandemin är viktigt att prioritera. I

kulturplanen nämns till exempel spelkultur som också har fått ett tydligt uppsving under pandemin.

- Kartläggningen tyder på att digital utveckling är ett viktigt område att utveckla och stimulera ytterligare. Området finns också med i de styrande dokumenten för Region Örebro län och exempelvis i den digitaliseringsstrategi som har tagits fram.
- Fortsatt kunskap om hur länets kulturella infrastruktur utvecklas inom de utpekade områdena behövs. Fortsatta samtal inom professionen samt forskning och utvärderingar på nationell nivå är viktiga utgångspunkter.
- Fortsatta politiska beslut, med utgångspunkt i kartläggningens resultat och de styrdokument som finns, behövs för en positiv utveckling av länets kulturella infrastruktur under och efter pandemin.

Viktigt att ta hänsyn till utifrån politiska styrdokument

- Ett hållbart samhälle, ett jämlikt och jämställt kulturliv samt kultur och hälsa är utifrån styrdokumentet viktigt att prioritera i alla beslut. Det kan till exempel handla om att stärka möjligheten att ta del av och delta i kulturlivet oberoende av bostadsort, ålder, kön, sexuell läggning, etnisk/språklig bakgrund, ekonomiska förutsättningar eller funktionsförmåga. Under 2021 ska särskilt kultur i hela länet prioriteras.
- Stängda kulturinstitutioner och svårigheter att skapa och nå ut med kultur under pandemin väcker frågor. Hur drabbas till exempel äldre av att inte kunna delta i kulturlivet? Hur påverkas folkhälsan? Vad sker med barn och unga? Borde omställning och stängning av kulturverksamheter till exempel föregås av barnrätts- eller barnkonsekvensanalyser utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter?

Sammantaget kommer de närmaste åren att kräva väl genomförda avvägningar om vad som ska prioriteras och varför. Tydliga svårigheter är att det fria professionella kulturlivet och inte minst det kommersiella kulturlivet har drabbats hårt av pandemin. De regionala medlen vikta för denna grupp är obetydligt och Region Örebro län har inte ett uppdrag riktat mot kommersiell kultur. En annan svårighet är att regionens arbete inom kulturområdet är starkt avgränsat till särskilda områden och där det mesta av medlen är in-tecknade i pågående verksamheter vilket gör det svårt att i praktiken vara öppen för och stödja nya kulturformer.

Parallellt med denna kartläggning har även en kartläggning av hur studieförbund och föreningslivet i länet har påverkats av pandemin genomförts. För mer information se rapport: "Coronapandemins påverkan på civilsamhället i Örebro län - En analys av enkäter gjorda under våren och hösten 2020". Det finns också en kort sammanfattning i bilaga 3.

Bilaga 1. Regionalt finansierad kultur i Örebro län

Följande kulturaktörer finansieras med årliga regionala kulturmedel (inom och utanför kultursamverkansmodellen)³¹:

1. **Professionella kulturproducenter inom kultursamverkansmodellen** som finansieras av **statliga och regionala medel** och ofta även kommunala medel är: Länsmusiken i Örebro (Örebro kommun), Länsteatern i Örebro (Örebro kommun), Stadra Teater (Nora kommun), Opera på Skäret (Ljusnarsbergs kommun) Örebro läns museum (Örebro kommun, Lindesbergs kommun och Karlskoga kommun), ArkivCentrum Örebro län (Örebro kommun) och The non existent Center (Ljusnarsbergs kommun).
2. **Professionella kulturproducenter utanför kultursamverkansmodellen** med **regionala medel** och ofta även kommunala medel är: Teater Martin Mutter (Örebro kommun), Loka Brunns kurortsmuseum (Hällefors kommun), Nora järnvägmuseum och veteranjärnväg NJOV (Nora kommun), Skoindustrimuseet (Kumla kommun), Alfred Nobels museum (Karlskoga kommun) och Frövifors pappersbruksmuseum (Lindesbergs kommun).
3. **Regional främjandeverksamhet** med ansvar att stärka den kulturella infrastrukturen inom respektive kulturområde finns inom professionell dans, bild och form, film, litteratur, teater, regional biblioteksverksamhet och slöjd³². Utanför kultursamverkansmodellen finns amatörteaterfrämjande med Örebro läns bildningsförbund som huvudman och en amatörmusikfrämjande med Scenit Kulturhuset som huvudman.

Region Örebro län fördelar även bidrag till folkbildningen (ÖLBF) och länets studieförbund samt föreningsbidrag till ideella föreningar. Bland de aktörer som får årliga föreningsbidrag ingår till exempel Riksteatern Örebro län, Konstfrämjandet Bergslagen och Örebro läns hembygdsförbund. Samtliga viktiga för länets kulturella infrastruktur. Se mer om hur den ideella sektorn har påverkats av pandemin i rapport ”Coronapandemins påverkan på civilsamhället i Örebro län - En analys av enkäter gjorda under våren och hösten 2020”. Det finns också en kort sammanfattning i bilaga 3.

³¹

³² Främjandeverksamheten har Region Örebro län som huvudman bortsett från slöjd som har Örebro läns museum som huvudman.

Bilaga 2. Stödpaket 2020

Kulturrådets stödpaket december

Namn	Summa	Kommun
KMC Invest AB	360 000	Örebro
Live Logistic AB	743 300	Kumla
Procall Scandinavia AB	562 900	Örebro
Stiftelsen kulturcentrum Ljusnarsberg	971 000	Ljusnarsberg
Xpecta evenemangsteknik AB	808 800	Örebro
Another Level AB	130 000	Örebro
Choke Hold Productions AB	120 700	Lekeberg
Day By Day Music	102 500	Karlskoga
Karlskoga Konsertförening	186 300	Karlskoga
Kulturaktiebolaget	262 500	Örebro
Live at heart utveckling ekonomisk förening	326 500	Örebro
Ljus & Nöje Örebro AB	221 700	Örebro
Norra Vätterns Bild- och Formkonstnärer	81 000	Askersund
Stage Concept Sweden AB	262 800	Karlskoga
Stiftelsen Frövifors Papersbruksmuseum	200 000	Lindesberg
1audio AB	30 170	Örebro
DOT Music AB	160 600	Örebro
Kulturföreningen Stationen	415 700	Örebro
Scen och Event Sverige AB	384 800	Karlskoga
Simon Follmann	371 400	Örebro
Totalt	6 702 670	

Kulturrådets stödpaket juni (första beslutet)

Namn	Summa	Kommun
Alexanderson Music	9 400	Örebro
Bergslagens Kammarorkester	26 300	Bergslagen
BJ Art & Music HB	7 500	Örebro
Drakens Hyresfastigheter AB	18 600	Degerfors
Enskild firma Eric Sjögren	31 500	Hällefors
Fillemang	5 900	Hallsberg
Freddie Liljegren Media AB	32 100	Örebro
Hasselfors Byalag	15 000	Laxå
Karlskoga Bergslags Hembygdsförening	11 300	Karlskoga
Karlskoga DansCenter Handelsbolag	49 900	Karlskoga
Kerstin Örnebo	49 300	Örebro
Konstfrämjandet Bergslagen	68 100	Örebro
Magiska teaterns scenkonstförening	6 000	Askersund
Manskören Lorelei	45 000	Örebro
MLD Musik	20 000	Örebro
Örebro Jazz & Blues club	20 300	Örebro
Pelle Hellström	20 300	Örebro
Rascal Promotions	45 600	Örebro
Scenbildern Fritzell AB	3 800	Lindesberg

Stiftelsen Frövifors Papersbruksmuseum	37 800	Lindesberg
Tångeråsa Bygdeförening	7 500	Lekeberg
Ullersäters bygdegårdsförening	2 300	Lindesberg
Totalt	533 500	

Kulturrådets stödpaket juni (andra beslutet)

Namn	Summa	Kommun
Another Level AB	365 600	Örebro
Dahlin O & G Music Productions AB	117 300	Örebro
Daniel Kane Magic Production AB	176 300	Örebro
Föreningen Folkets Park u p a i Örebro, Brunnsparken	216 900	Örebro
Frimurarholmen AB	34 900	Örebro
Hotell Alfred Nobel	131 300	Karlskoga
JME Music AB	191 100	Ljusnarsberg
Karlskoga Konsertförening	131 600	Karlskoga
Kulturaktiebolaget	331 900	Örebro
Lerbäcks Teater AB	328 100	Askersund
Loön show AB	370 700	Örebro
Smash Into Pieces Ab	102 000	Örebro
Spångberg Musik AB	150 100	Örebro
Wyse Relations AB	180 700	Örebro
Totalt	2 828 500	

Kulturrådets stödpaket juni (tredje beslutet)

Namn	Summa	Kommun
Eventor AB Örebro län	1 125 300	Örebro
Totalt	1 125 300	

Maj och November - Stöd till biografägare för intäktsbortfall, Svenska filminstitutet

Kommun	Biografnamn	Stöd Maj 2020	Stöd November 2020
Askersund	Folkets Hus Bio	7375	
Hallsberg	Spektrum	4529	7603
Hällefors	Folkets Hus Bio	9859	24330
Karlskoga	Nya Saga Bio	154569	446273
Kumla	Bio Folkan	20146	
Laxå	Laxå Bio	11155	
Lindesberg	Lindesbergs Bio	34730	78543
Ljusnarsberg	Bio Malmen		
Nora	Recordbion i Nora		
Örebro	Bio Roxy	49745	19641
Örebro	Folkets Hus Vivalla		
Örebro	Filmstaden*		
Totalt		292108	576390

Bilaga 3 Kulturföreningar och studieförbund

Nedan följer en kort sammanfattning av resultatet från kartläggningen med föreningar och studieförbund i länet. Se rapport: ”Coronapandemins påverkan på civilsamhället i Örebro län - En analys av enkäter gjorda under våren och hösten 2020”.

Enkät svar kulturföreningar

En enkät skickades ut till 49 kulturföreningar³³ i länet i april-maj och oktober-november. Svarsfrekvensen var 80 procent respektive 51 procent. På samma sätt som för kulturlivet i övrigt har verksamhet flyttats fram, ställts in och förändrats. Det gäller såväl föreningsmöten som olika slags arrangemang. Några föreningar har inte kunnat hyra ut sina lokaler som vanligt och flera har ställt om till digitala möten. Under sommaren genomfördes också en del verksamhet utomhus. Samtliga kulturföreningar har haft mindre verksamhet än normalt.

Ungefär sex av tio föreningar uppger såväl i april som i oktober att de har förlorat intäkter på grund av pandemin. I oktober beskrivs detta bero på inställda arrangemang, minskade intäkter från sponsorer/medarrangörer samt minskade intäkter för uthyrning av lokaler. Två kulturföreningar uppger att det finns risk att föreningarna tvingas lägga ner. Nästan hälften av föreningarna uppger i oktober att de är i behov av stöd. Det efterfrågas främst ekonomiskt stöd för underhåll och drift av byggnader. Av resultatet att döma har kulturföreningar drabbats hårt av pandemin, och det finns de som är i behov av stöd.

Enkät svar studieförbund

Studieförbunden har ofta en verksamhet som täcker länets olika kommuner med en lång historisk organisation. De är av mycket stor vikt för länets kulturliv och kanske särskilt det kulturskapande som sker på fritiden. De är också en arbetsplats för professionella kulturskapare. Verksamheten har påverkats på samma sätt som föreningar och kulturlivet i övrigt. Avbokningar har genomförts och efterfrågan har blivit lägre. Verksamheten såväl som inkomsterna har sjunkit jämfört med föregående år. Inget av studieförbunden uppger dock att de behöver lägga ner sin verksamhet till följd av corona. I april uppger flera studieförbund att de har permitterat (66 personer) och sagt upp anställda (16 personer). Verksamhet har också ställts om till att bli mer digital. Den kompetensutveckling det har inneburit beskrivs som den tydligaste vinsten med pandemin. Det råder osäkerhet kring den framtida ekonomin och det beskrivs vara av stor vikt att offentliga bidrag i framtiden inte skärs ned.

³³ Urvalet består av kulturföreningar som får regionala verksamhetsmedel och även lokala kulturföreningar viktiga för länets kulturella infrastruktur.

Region Örebro län

Område Kultur och ideell sektor

Telefonnummer: 019-602 10 00

Besöksadress: Eklundavägen 1, Örebro

Postadress: Box 1613, 701 16 Örebro

E-post: kultur@regionorebrolan.se

www.regionorebrolan.se/kultur

Region Örebro län